

Nevtollur og nýggjari føroysk lóggáva um oyðing av skaðafugli.

Eftir E. A. Bjørk.

Í stóra bókaverki sínum um søgu norðurlanda fólka (*Historia de gentibus septentrionalibus*), sum kom í 1555, sigur sviin OLAUS MAGNUS, at í Íslandi var lóg, ið læt hann, sum drap skaðadjór, fáa eina samsýning frá kongsins fúta. Henda frásøgn stendur í byrjanini á 15. kapitli, sum hevur hesa yvirskrift: »De lege corvorum necandorum«. Tað er tó bert í einum lítlum parti av kapitlinum, eitt sindur stendur um at beina fyri ravni. Har stendur¹⁾:

»Cum itaque corvi, etiam albi ibidem plus, quam in aliis regionibus, agnellus & porcellos impetuoso volatu, ac ungularum raptu occidendo, sint seiores, juvenes terrarum incolæ co labore se habilitant & indurant, ut hanc depopulationem ulciscantur, plurimos corvorum occidendo sagittis: solæ rostra funibus alligata præsidibus pro signo mercedem petenti demonstrant: quam & liberalissima largitione pari sagittarum numero, ut bestię interemptæ, compensant. Ita & de reliquis animalibus damnoisi in tota Septentrionali plaga observatur,«

¹⁾ Hetta er tikið úr frumútgávuni (Romæ 1555 bls. 149) og umsett stendur: »Tá ið so ravnar, eisini hvítir, sum eru grummari enn í øðrum londum, við rúkandi ferð skjóta seg niður eftir smálombum og grísa- hvølpum og drepa tey við klónum, er ungdómurin har nærlagdur at læra seg at skjóta ein hóp av ravnum við ørvi fyri at hevna hetta rán. Bert nevni verða tikin, og tey verða drigin upp á band og sýnd fram hjá fútunum sum prógv, til at fáa lön afturfyri, og teir lata við stórum gávumildi samsýning, sum er eins nógvær ørvar, sum djór eru dripin. Henda skipan er í øllum Norðurlondum eisini viðvíkjandi hinum skaðadjórunum«

Fyri at lýsa tað, her er sagt, betur, stendur yvir kapitlinum mynd av einum ravnajagara, sum ber fútanum ravnshøvð drigin uppá band, og aftanfyri sæst ravnur, ið skjýtur seg niður á seyð ella svín.

Tað er sum sagt OLAUS MAGNUS, sum sigur frá, at í Íslandi var henda serliga skipan at lata samsýning fyri at oyða ravn. Tað man kortini vera ivasamt, um hetta er beint, tí onga aðrastaðni finst nakað um, at tilík skipan hevur verið galdandi í Íslandi¹⁾. Harafturímóti fær hetta ein at hugsa um tann føroyska nevtollin, sum LUCAS DEBES skrivur um stívliga hundrað ár seinri²⁾, at føroyingar hava »haft en vedtægt i landet i forrige tider, som endnu undertiden holdes vedlige, at hvert menneske, som ror paa båd, må om Olai tider årligen til lagtinget levere et ravne-næb, hvilke næbbe blive lagte udi en dyngge og opbrændes, og hvilken, som ikke skaffer ravne-næb, må bøde ravne-told, det er for hver gang, det bliver forsømt, et skind, det er 4 skillinge.«

OLAUS MAGNUS var sum sagt svii, og bókin er skrivað í Rom, eftir at hann í nógv ár hevði verið í útlegd, tí tá ið trúbótin kom til Svíaríkis í 1530, varð hann settur frá starvi sínum innan kirkjuna. Tær upplýsingar, hann kemur við um samsýning fyri at taka ravn, munnu tí neyvan vera heilt álítandi. Ein fer tó at halda, at sína vitan um nevtollin byggir hann á upplýsingar um hin føroyska nevtollin, og at hann hevur fingið tær, meðan hann búði í Svíaríki, t. v. s. áðrenn 1530. Hann man neyvan hava fingið at vita alt so gjølla, og betur man frágreiðing hansara ikki vera vorðin, tá ið hann fleiri ár seinri skuldi endurgeva tað, hann hevði fingið at vita.

Fara vit nú at halda, at tað er hin føroyska nevtollin, OLAUS MAGNUS skrivur um, man nevtollurin hava uppruna sín í miðöldini. Í hvussu er man hann vera eldri enn trú-

1) Smbr. John Granlunds viðmerkingar til *Olaus Magnus* (1951) bls. 119.

2) 3. útg. bls. 62–63.

bótin. Nevtollurin man tó ikki hava verið til áðrenn ár 1300, tí tað man einki vera at ivast í, at ein so týðningarmikil fyriskipan til bata fyri seyðabrukkið hevði staðið í Seyðabrævinum frá 1298, um so var, at tilík fyriskipan var í gildi tá.

Tá ið reglurnar um nevtollin skuldu verða endurnýggjaðar, um ár 1740, vildu menn hava at vita, hvaðan nevtollurin »i forrige Tider har haft sin Authorité«¹⁾, men til hetta svaraðu lögmaður og landfúti, at tað visti eingin at siga. Eftir teirra hugsan var hann »ej andet end en ældgammel Vedtægt, som Indbyggerne tillige med flere andre nyttige Vedtægter have sluttet under sig selv«²⁾. Tá ið her er talan um eina viðtøku, sum galt fyri allar Føroyar, er samtyktin helst gjørd á løgtingi³⁾, og sum frammanfyri sagt, man tað hava verið í miðöldini⁴⁾, óivað millum 1300 og 1500.

Fyrstu ferð nevtollurin sæst nevndur er kortini so seint sum í 1665, tá ið landfútin »tillyste lydeligen paa lagtinget, at alle sysselmændene skulle paabyde næbtolden, som sædvanlig haver været, hvormed de skal møde til første kommende lagting«⁵⁾. Hesi boð battu kortini ikki nógv, tí í tingbókini hin 28. september 1669 stendur⁶⁾:

»Kongelig Majestæts Landfougit loed anbefalle alle Sysselmændene, at de alvoerligen skulle befalle Almuen at de efter gammel Skik skulle holde dem efter at gifvue den sædvanlige Næbetold; og det hvert Aar

1) Skriv frá 29. mars 1741 frá stiftamtinum, smbr. *Páll Nolsøe i Varðanum XXXI*, bls. 42.

2) Skriv dagssett 14. juni 1741 frá *Samuel Petersen*, løgmanni og *J. F. Hammershaimb*, landfúta, smbr. *Páll Nolsøe* l. c.

3) Stórvegis dentur kann ikki vera lagdur á orðini í Kommissionsbetænkingen 1709–10 (*Degns* útg. 1934 s. 153–54), at eingin føroyingur veit, »hvem har samme skat paabudt«.

4) Smbr. eisini føroyska fólkatingsmannin yrss. *Th. Thomsen* í *R. T. F.* 1891/92 teigi 1665.

5) Tingb. II bls. 321.

6) Tingb. III bls. 70.

till Sysselmanden, naar han omreiser at føre Sager at lefvuere Næbene og gjøre Regnskab derføre. Og hver Mand som er fembten Aar at lefvuere ett Næb eller ett Skind derfore; og Ingen at forskonis under deris Faldtmaal.«

Sum her sæst, var nevtollurin ein skylda hjá øllum tilkomnum monnum at lata eitt nev árliga, og varð hetta ikki gjørt, at gjalda eitt skinn í bót. Hetta ber væl saman við frásøgnina hjá LUCASI DEBES, sum frammanfyri er endurgivin, meðan OLAUS MAGNUS talar um samsýning. Sum seinri skal verða sagt frá, var tað ein tilík samsýningarskipan, sum kom í staðin fyri nevtollin, tá hann varð avtikin í 1881, og heilt óhugsandi er heldur ikki, at ein samsýningarskipan hevur verið, áðrenn vit finga nevtollin, og at nevtollurin er settur í gildi, tí ov lítil dugur hevur verið í hini skipanini. Tað sanna man hels vera, at frásøgnin hjá OLAUS MAGNUS sum sagt ikki er heilt álitandi.

Í einum, sum ikki er uttan týdning, eru frásagnirnar hjá LUCASI DEBES og OLAUS MAGNUS samsvarandi: Teir siga báðir, at ætlanin við hesi skipan er at oyða ravnin. Í Kommissionsbetænkningen 1709–10¹⁾ stendur eisini bert um skyldu at lata ravnsnev, og tí kundi verið líkt til, at upprunaliga hevur nevtollurin bert viðvíkt ravnin.

Orsök kann tí vera til, áðrenn meira verður sagt um søgu nevtollsins, at greiða eitt sindur frá, hvussu stóruskaðafuglur ravnurin er mettur at vera í Føroyum:

Ravnurin (Corvus corax) man uttan iva vera tann fuglurin í Føroyum, sum fram um allar aðrar hevur verið verst dámdur, og sum mest hevur verið ligið eftir. Longu LUCAS DEBES sigur, at ravnurin »gør megen skade på de små lam og svage får, hvorfor den her er meget forhadet«²⁾, og í Kommissionsbetænkningen 1709–10 verður sagt um nevtollin, at hann »efter sædvane udgives for at lægge ravnene øde, thi ellers gjorde de altfor stor skade på fårene,

1) Degns útg. 1934 bls. 153–54.

2) 3. útg. bls. 62.

når de formedelst vinterens hårdhed ere magre og lammene små¹⁾). SVABO sigur ravnin at vera »den værste af Rovfuglene«, tí hann er ein skaði fyri seyðin, serliga lombini, og hann sigur eisini, at hann tekur egg frá bjargafugli²⁾). LANDT málber seg ikki stórt øðrvísi; hann sigur, at ravnurin drepur lombini, tá ið tey verða lembd og viðhvørt mammuna við, »når hun efter en streng Vinter er meget svækket« og at hann er »en stor Elsker af andre Fugles æg«³⁾). Góða hálva öld seinri sigur hin kendi føroyski fuglafrøðingurin H. C. MÜLLER í bók síni »Færøernes Fuglefauna« henda harða dómin yvir ravnin, at hann »er til stor Skade, hvort imod dens Nytte kan regnes for Intet«. Hann sigur eisini frá, at um várarnar eirir ravnurin ikki »de afkræftede Faar, og endnu mindre de nyfødte Lam, naar Moderen ikke er stærk nok til at kunne forsvare dem imod dens Angreb«; men annars heldur MÜLLER, at »Aadsler af Faar, der er døde paa Marken«, er hansara mesta føði, tí hann er so tevsamur, at hann finnur tey, um tey liggja langt av leið⁴⁾). Tað er tí ikki so lægið, at vit hava fingið orðafellið »at flykkjast sum ravnur um deyðseyða«⁵⁾).

Í ríkisdagsgreinargerðini til enn galdandi lóg — nr. 34 frá 11. mars 1892 — um oyðing av ravnayngli verður henda frágreiðing givin um skaðan, ravnurin ger⁶⁾:

»Det færøske Landbrug, der som bekendt væsentligt er baseret paa faareavl, har til alle tider haft en meget farlig fjende i Rovfuglene, navnlig i Ravnene, som ved foraarstide anretter store ødelæggelser blandt de nyfødte Lam. Faarenes Læmningstid falder nemlig paa denne

1) Smbr. viðm. 1 á bls. 10.

2) Bls. 87—88.

3) Bls. 244—45.

4) 1862 bls. 11—12.

5) Smbr. J. Chr. Poulsen: »Føroysk orðafelli . . .« 1958 bls. 78.

6) R. T. A. 1891/92 teigi 3065. Álitid styðjar seg mestapartin til tilmælið frá 12. september 1890 frá løgtinginum, sjá lógt. 1890 bls. 75 (smbr. eisini bls. 70 og lógt. 1889 bls. 95) og hetta tilmæli heldur seg nógv til Müllers frásøgu.

Aarstid omtrent sammen med Ravnens yngletid, og Ravn er, naar den har Unger, gridsk og overordentlig dristig til at skaffe disse føden, navnlig ved at røve de spæde Lam, overfor hvilke den har saa meget friere Spil, som disse ligesaavel som Faarene i det hele taget paa Færøerne gaa ude hele Aaret igennem uden at være underkastede noget stadigt Tilsyn. Ravnens dristighed gaar endnu undertiden saa vidt, at den overfalder voksne Faar, naar disse efter nyligt overstaaet Vinter ere afkræftede. Desuden gør Ravn en meget Skade i Fuglebjergene, idet den dræber ynglende Fugle og raner Æg fra disse, navnlig fra den for Øerne saa vigtige Bjergfugl Lomvien.«

Undir viðgerðini av lógini á ríkisdegi kallaði hin føroyski fólkatingsmaðurin, yrss. TH. THOMSEN, ravnin fyri »en Landeplage« fyri tann skaða hann gjørdi, serstakliga á seyð, men eisini á onnur djór, t. d. lomvigan¹⁾; hin føroyski landstingsmaðurin, CLEMENT OLSEN, sýslumaður, segði, at framferðin hjá ravninum var henda²⁾:

»Saasnt den mærker, at et Moderfaar skal have Lam, stiller den ved Siden af, og idet Lammet fødes, hugger den det straks og tager det fra Moderen.«

J. NELLEMAN, løgmlaráðharri, gav nærri frágreiðing um hetta í fólkatinginum og segði, at ravnurin setir seg á høvdið á seyðinum og hoggur eyguni út³⁾. Tað man vera vanlig hugsan millum manna, at ravnurin hoggur eyguni út á tí, hann er lagstur á, fyri á henda hátt betur at fáa yvirtakið⁴⁾. MÜLLER skrivur, at ravnurin, tá ið hann pikkar deyðseyð, leggur eftir eygunum fyrst⁵⁾, men hann sigur einki um, at hann ger tað sama við livandi djór, so tað er ein spurningur, um frágreiðingin hjá løgmlaráðharranum er heilt bein. Ikki minni kann hetta verða sagt um eina umsókn til løgtingið í 1915 frá 38 fólku

1) R. T. F. 1891/92 teigi 1668.

2) R. T. L. 1891/92 teigi 907.

3) Smbr. viðm. 1 á bls. 12.

4) Smbr. í bíbliuni Salomons orðtøk 30, 17.

5) Smbr. viðm. 4 á bls. 11.

í Norðurstreymoy og Vágum, tá ið sagt verður, at tað »ikke saa helt sjældent« hendir, »at Ravnene under et Smaalams Fødsel hugger Lammets Tunge af, saa det ikke kan give Lyd fra sig under Fødselen«, soleiðis, »at Moderens Opmærksomhed ikke vækkes.« Meira trúligt ljóðar tað, sum sagt verður í somu umsókn, at ravnur viðhvørt legst á seyð, »naar disse er sneet under og ikke er i Stand til at arbejde sig frem igen, eller paa anden Maade er kommet til at sidde fast i Sne eller sumpet Jord«¹⁾.

Allir eru tó ikki á einum máli um, at ravnurin er so skaðiligur. Í Danmark lógu menn áður eftir honum soleiðis sum í Føroyum²⁾, so at hann var næstan heilt útdeyður³⁾, men í 1922 varð hann friðaður⁴⁾. Fuglafrøðingurin FINN SALOMONSEN hevur verið av tí áskoðan, at ravnurin óivað ger skaða í Føroyum, tí hann tekur t. d. nýlembd lomb, men at hann eisini ger gagn, tí hann tekur orm, ormverur, rottur og alt burturkast⁵⁾. Tað munnu tó ikki vera mangir, ið hava somu áskoðan sum SALOMONSEN. Hóast nakrir føroyingar, sum eru millum teir frægu at kenna til fugl, í 1950 sendu tilráðing til løgtingið, at avtaka samsýningina fyri ravnsnev, tí at ikki var so nógvur ravnur til longur — hesi tilráðing var ikki gingið eftir, tí landsstýrið helt, »at reglurnar um at oyða ravn ikki eiga at linkast«⁶⁾ —

1) *Løgt. 1915* bls. 182.

2) Í tíðarskeiðinum 1778–80, tá latin varð samsýning uppá 6 skillingar fyri hvønn skotnan ravn, sigst at einir 1000 vóru skotnir í Danmark, smbr. *Poul Lorenzen*: »Vilde fugle i sagn og tro«. 1960 bls. 72.

3) Smbr. *Knud Barfod*: »Kragefugle« (*Faglig Læsning* nr. 98). 1937 bls. 8–9 og sami í verkinum »Frem« (1928) D. II bls. 204.

4) Smbr. veiðilógina nr. 279 frá 30. juni 1922 § 18 c, nú veiðilóg nr. 145 frá 28. apríl 1931 (lógarkunng. nr. 109 frá 25. mars 1959) § 16, c. — Eftir gomlu dansku veiðilógini (nr. 79 frá 12. maj 1894 § 6, stk. 1) var loyvt hvørjum eigara og brúkarar á egnari jørð at drepa ravn og oyða ungar og reiður.

5) »Føroyar« I (1958) bls. 69.

6) *Løgt. 1950* bls. 143. Nevnda skriv (bls. 142) er dagfest 8. september 1950 og undirskrivað av: *Sverra Paturssyni, Herlufi B. Thomsen, Nielsi á Botni* og *Sigmundi Petersen*.

so skal nevnda tilráðing helst ikki takast soleiðis, at teir høvdu eina aðra áskoðan á ravnin sum skaðafugl enn hana, ið vanlig var, og sum SALOMONSEN sjálvur hevur sagt at vera henda¹⁾:

»Disgusted and hated by the Faroese on account of its great damage to sheepfarming.«

Tað er ið hvussu er elligomul hugsan, sum liggur aftan fyri nevtollin, ið vit nú skulu hyggja eitt sindur nærri at.

LUCAS DEBES segði, sum áður frágreitt, nevtollin at vera eina viðtøku, »som endnu undertiden holdes vedlige«, og her hugsar hann helst um, at fútin á løgtingið í 1665 og 1669 kom við áminningum, um at gjalda nevtollin. Tað tykir, at hesar áminningar hava batt í nøkur ár, men í 1686 var ikki so væl vorðið aftur. Tað stendur í løgtingsbókini, at sýslumenninir ikki høvdu »gjort rigtighed for næbbetolden,« og fingi teir tí steðg við at krevja tollin til vártingini í 1687 og álagt var teimum, at hava manntal á teimum sum rinda skuldu tollin²⁾.

Tá ið fyriskipanin frá 30. mai 1691 »om Handelen paa Færøe og andet Landet vedkommende«³⁾ var givin, letur tað til, at fleiri hava hildið, at nevtollurin var avtikin. Í § 14 í fyriskipanini stóð, at »I det Øvrige« skuldi Norska lóg galda. Tá einki stendur í Norskulóg um nevtollin, tóku »en Del vrangvillige« burtur úr tí »en daarlig Slutning«, tí teir vildu halda, »at Alt, hvis udi Loven ikke fandtes indført, ei længere burde holdes, om det end paa allerstørste Billighed var funderet«, og sýttu teir tí fyri at gjalda nevtoll, og hetta gjørði, at »de, som ommeldte Ved-

¹⁾ Smbr. »Zoologi of the Faroes« III, 2. 1935 bls. 176. Her kann eisini verða víst á K. Williamson 1948 bls. 65, Mikkjal D. á Ryggi 1951 bls. 17–18 og Erik Petersen í »Livet paa Færøerne« 1950 bls. 350.

²⁾ Smbr. Svabo bls. 92, Kr. Østberg: »Norsk Bonderett« III 1922 bls. 98 og løgt. 1890 bls. 75.

³⁾ Sjá LBK II bls. 51 v. f.

tægt end vilde holde« gjørdust »fortrydelige« um, at so nógvir »havde fri for samme Udgift«¹⁾. Hetta hevði við sær, so sum boðað varð frá á ólavssøkutinginum 1707²⁾, at sýslumenninir »ej udi nogle Aar efter Sædvane til Laugþinget aarlig har fremkommet med Næbbetolden« og tí lótu fútin og lögmaður »Alle og enhver« vita, »at de til førstkommande Olaj 1708 rigtig angiver for enhver Øes Sysselmand den resterende Næbbetold for de forrige Aaringer, nemlig ethvert Aar for sig, dog til bemeldte Olaj 1708, og hvem, som udebliver at betale efter gammel Vedtægt«, t. v. s. eitt skinn fyri hvørt nev, sum vantaði í, sbr. tað, ið frammanfyri er sagt.

Á tingi 1723 var fútin aftur noyddur at leggja sýslumonnunum eina við at fáa nevini til vegar³⁾, men einki hjálpti; tí í einum tingsvitni á ólavssøkutingi 1740 stendur⁴⁾:

»at siden Rovfuglene Aar efter andet tager meget til og det fornemmes, at den Befalning, Landfogden aarligen til Sysselmændene har givet om Næbbetold at indkræve har fejlet, saa ganske faa og undertiden ingen af Syslerne til Olaj Lagtings Holdelse er indkomne, hvor de efter gammel vedtagen og højfornøden Skik er blevet brændt og ruinerede, for nogenledes at hæmme den store Skade, de gøre udi Haugen paa Søjden og dens Affødning helst om Foraaret, naar skarp Vejr indfalder i Læmningstiden, altsaa anholde alle Tilstedeværende, at det for høje Øvrighed maatte andrages og en Ordre udbedes, hvorefter Sysselmændene strikte kunde blive befales, enhver i sit Syssel, over Mandskabet fra 15 til 50 Aar inclusive aarlig at gøre rigtig Mandtal; derefter enhver af dem at være pligtig imod hvert Aars Olajtider til Sysselmændene at levere eet Ravnenæb eller i Mangel deraf 2 Krage eller 2 Bagenæb, som er en Slags skadelige Maager, under Straf af 1 eller 2 Skind, og Sysselmændene samme Bøder fra enhver overhørig og som

1) Tingsvitni hevur í hesi grein sama týðning sum í tingbókunum t. e. úrskrift úr tingbókini. Hetta er burtur úr áðurnevnda skrivi frá lögmanni og fútanum frá 14. juni 1741, smbr. Páll Nolsøe l. c. bls. 42–43.

2) Smbr. Páll Nolsøe l. c. bls. 39, Kr. Østberg l. c. bls. 98 og Svabo bls. 92.

3) Smbr. Svabo bls. 93 og Kr. Østberg l. c. bls. 98.

4) Páll Nolsøe l. c. bls. 40 og Svabo og Østberg sama stað sum nevnt í notu 3.

ej dermed ej 4 Dage før Olajdag indkomme uden videre Lovmaal at maatte udpante; derunder og forstaaes, at de Mænd, som holde Tienere blive pligtige Næb for enhver af dem at udgive eller bøde . . .»

Hetta tingsvitni varð av lögmanni og landfúta við skrivi dagfest 19. september 1740 sent stiftamtmaninum yvir Íslandi og Føroyum¹⁾. Í skrivinum verður stiftamtmaðurin biðin um at »fornye og authorisere« ta gomlu viðtøkuna um nevtollin, so galdandi fyriskipanir »under Mulkt og Straf for de overhørige og Efterladne maatte blive efterlevet, paa det disse skadelige Fugle, saavel for Søidens og dens Affødnings Conservation i Haugerne og paa Fjeldene, som Landets Sæd, baade i Sæde- og Høsttiden, paa alle optænkelige Maader, og med samlet Magt og Varighed, kunde vorde afskaffede og ruinerede.« Fyri at fáa hetta framt verða sum serlig tiltøk nevnd, at banna byrsugongd í høgumum, serliga í lembingini, og friðing av tjaldrinum (Haematopus ostralegus), tí tað jagstrar rovfuglarnar í høgumum. Viðvikjandi nevtollinum var skotið upp at gera hesa ásetan:

- a. »at et Raffnu Unge Næb, i hvor lidet det end var, maatte passere for et fuldkommen Næb, i Henseende at de maa søges i Rederne og fires til med Liner og Vanskelighed, og naar de der ei dræbes, blive fuldkomne Ravne.
- b. At alle, som besidde beneficered Gods, maatte for alle deris tienere tilsvare Næbbetold efter MandsTallet, og ingen herfor fri at være uden vores egne Præster og deris Sønner, saalænge de ere hjemme, item Sysselmændene for deris egne Personer, og endelig Almuen i Thorshavn, som ei have Gaarde og Grunde at skyldte af.«

Fáar dagar seinri — 23. september 1740 — sendi landfútin skriv til rentukamarið við næstan sama orðaljóði²⁾, og mælti umframt til, at teir, ið skutu rovfugl, fáa eina samsýning. Orsakað av skrivi landfútans bað rentukamarið við skrivi 25. mars 1741³⁾ stiftamtmannin, og hesin bað

1) Páll Nolsøe l. c. bls. 42.

2) L. c.

3) L. c.

so aftur í fyrr nevnda skrivi frá 29. s. m. — umframt at lata seg fáa at vita nevtollsins »Authorité« — løgmann og landfúta siga sær, hvussu nógvir mans vóru á aldrinum 15–50 ár. Sambært løgmannsins og fútans fyrr nevnda skrivi frá 14. juni 1741 kundi talið »ikke fastsættes, men er omtrent et Tusinde Personer og derover, efter det Tal, som Sysselmændene for enhver Tid haver indgivet«. Stiftsamtmaðurin sendi síðani málið aftur til rentukamarið 26. juli 1741¹⁾ við hesum upplýsingum, og kamarið mælti til 2. november 1741, at hesar fyriskipanar finga kongliga góðkenning²⁾:

»1. Sysselmændene skulle aarlig af hver Mandsperson fra 15–50 Aar opkræve Næbbetolden, dog at derfra exiperes Thorshavns Indbyggere, som ikke have Jorder og Grunde at skylde af.

2. Næbbetolden skal bestaa i et Ørne, Ravne, eller i Mangel deraf 2 Krage eller Bage-Næb.

3. Næbbetolden skullu Sysselmændene bringe til Laugthinget, for at de samlede Næb dér kunne blive brændte.

4. Enhver, som ikke til Sysselmanen til Forfaldstid leverer Næbbetolden, skal betale 1 Skind, som Sysselmændene i vægrende Tilfælde maatte udpante.

5. Landfogden modtager af Sysselmændene de indsamlede Næbbetolds-Penge, og udtæller igien, hvad behøves til Laugthingshusets Reparation.«

Hetta uppskot varð góðkent — við nøkrum broytingum, tó mest í orðaljóðinum — við kongligari fyriskipan 21. novembur 1741³⁾, og hetta var kunngjørt løgmanni og landfúta við rentukamaraskrivi 17. mars 1742, og síðani finga sýslumenninir tær nýggju reglur at vita. Sum dømi um ta reglugerð yvirvaldið lat sýslumenninar fáa, skal her

¹⁾ L. c. bls. 43.

²⁾ Norske resolutionsprotokollin hjá rentukamaranum (nr. 23) 1741 nr. 113.

³⁾ Fyriskipanin er prentað í *Ussings* lógsavni 1881, bls. 129, viðmerkingin, smbr. eisini *Páll Nolsøe* l. c. bls. 43–44. Meginparturin av henni er tikin við hjá *Svabo* bls. 94–95 og *Kr. Østberg* l. c. bls. 98–99.

verða endurgivið skriv frá 25. apríl 1742 frá landfútanum til Eysturoyar syslumann¹⁾:

»For at faa Rovfuglenes Tal formindsket, om ikke aldeles afødet, hen over Færø Land, haver det allernaadigst behaget Hans Kongl. May. ved Resolution af 21. November næst afvigte Aar at befale:

At den gamle Sædvane, som til Rovfugles Ødelæggelse med dend saakallede Næbbetolds Betalning, som forhen her paa Færø har været indtroduceret, fremdeles her skal continuere, samt at de Penge, som i Mangel af Næbbenes Levering til mig skal betales og samme til Laugthings-Husets Reparation og Vedligeholdelse være henlagte og Tid efter anden, ligesom behøves, anvendes; hvilket mig fra det Høy-Kongl. Rente-Kammer ved Ordre af 17de Martii sidstleden er communiceret og befalet at foranstalte dens Efterlevelse hos Sysselmændene i Landet; altsaa andbefales Enhver af Eder derved at fuldbyrde og nøje at efterleve følgende Poster:

1. Uopholdeligt at omrejse Sysselet og forfatte et rigtigt Mandtal over alt Mandskabet fra 15 til 50 Aar inclusive, hvilket maa være saa accurat og tilforladelig, som I det i fornøden Tilfælde agter med Ed at bekræfte, hvorefter I da og tilsige Enhver at skulle være beredt paa ved den af Eder berammede Tid, naar I agte at omrejse Sysselet igen før Olai-Dag til at indkræve Næbbetolden, at levere Eder dend.

2. Næbbetolden, som Enhver i Mandtaller er pligtig at levere, skal bestaa af et Ørne, Ravne eller deslige Rovfugles Næb, eller og i Mangel deraf 2de Krage eller Bagenæbber; derved skal agtes: at et Ravne-Ung-Næb gaar for fuldt lige med et andet stort Næb, formedelst den Vanskelighed, der falder ved at søge og at faa denne.

3. Denne Næbbetold skal uden ringeste Indvending af Eder indkræves ved Olai-Tiden aarligen, saa at dend kand komme med Eder til Olai-laughting, paa det den kand blive efterseete, talt og brændt.

4. Enhver som ey til Eder ved dend Tiid leverer sin paabudne Næbbetold, skal betale et Skind, hvilke Penge eller lovlige Varer af Eder imodtages og mig leveres. I Mangel af Betalning maa det udpantes. Samme I da efter rigtig Mandtal hvert Aars Olai Laughting saaledes afleverer.

Hvorfor og denne Ordre, saa længe I forestaar Sysselmanndsemet, aarligen og til rette Tid skal agtes og efterleves under Eders Embedes Forlis. Saaledes skal hvert Aar forfattes rigtige Mandtaller, hvoraf mig altid aarlig et leveres under Eders Haand og Segl, paa det Aaret efter ved confronteringen kand sees, hvo der enten for tiltagende Alder

¹⁾ Skrivið er tinglisið á løgtingi 30. juli 1742 (fol. 37).

eller Dødsfald udgaar, og hvor mange af den unge Mandkiøn igien have naaet dend Alder, at de bør svare Næbbetold.«

Nyskipanin við nevtollinum skilti seg frá tí, sum fyrri 1741 hevði verið galdandi, í hesum, 1) at nú vóru onnur fuglanev enn ravnsnev tikin við, 2) bert Havnarmenn sluppu undan nevtollinum, 3) nevtollssektirnar skuldu nýtast til umvøling av løgtingshúsinum. Seinri í hesi grein skal meira verða skrivað um teir fuglar, sum komu aftrat undir nevtollin, og hvønn skaða teir gera, og skal tí nú verða sagt eitt sindur um broytingarnar 2) og 3).

Um teir, ið nevtollurin skuldi galda fyrri, stendur í fyrri skipanini frá 21. novembur 1741:

»Sysselmændene skulle aarligen forfatte rigtige Mandtaller over Mandskabet fra 15 til 50 Aar inclusive, og fra Enhver af den Alder ved Olai-tider indkræve Næbbetolden, dog at derfra exiperes Thorshavns Indbyggere, som ej har Jorder og Grunder at skyldte af.«

Tey fyrstu árin aftaná nýskipanina vóru nevtollsskyldugir: 930 í 1743 og 947 í 1744¹⁾; hetta svarar soleiðis toluliga væl saman við tí tali — umleið 1000 — sum nevnt var í áðurnevnda skrivi 14. juni 1741 frá lögmanni og landfúta.

Nú vóru bert Havnarfólk sloppin undan nevtollinum. Aður høvdu prestarnir og húski teirra ikki latið nevtoll, og í áður nevnda skrivi frá 19. septembur 1740 mæltu lögmaður og landfúti til, at prestarnir og sýslumenninir og prestasynirnir, sum búðu heima, sluppu undan nevtollinum, men ikki sæst at vera gjørt eftir hesi tilráðing, og undan takið, sum gjørt var fyrri Havnarfólk, varð seinri avgjørt skuldi skiljast beinleiðis, sum tað stóð í fyriskipanini. Í einum løgtingsáliti frá 10. august 1854 verður sagt, at »da kun Thorshavns Indbyggere udtrykkelig ere fritagne, antage vi ikke, at nogen Anden, selv om han maatte være i samme Tilfælde som Indbyggerne i Thorshavn, kan paastaa sig

¹⁾ Smbr. Svabo bls. 95.

fritagen under paaberaabelse af den for disses Fritagelse anførte Grund.« Orsøkin til at hetta álit varð givið, vóru 5 ognarleysisir Kollfirðingar, ið kravdu at sleppa undan nevntollinum, tí teir ikki áttu »Jorder og Grunder at skylde af«.

Hvussu nevtollssektirnar skuldu nýtast, var avgjørt so leiðis í ásetingini frá 21. novembur 1741:

»Og endelig har I« — t. e. landfútin — »fra Sysselmændene at annamme berørte Næbbetold, som I aparte bag udi Eders Regnskab efter Mandtallerne ved Indtægt har at beregne, saavidt som i Mangel af leverede Næb i Penge indkommer, hvorimod naar nogen Reparation paa Lagthingshuset behøves, kan disse Omkostninger, efter rigtig Bevis af Lagmanden og Sorenskriveren attesteret, udbetales og igen til Udgift føres«.

Fyri 1741 var nevtollurin býttur millum sýslumenninar og lógrættumenninar¹⁾. Nú skuldi hann fara til umvælingar av løgtingshúsinum. Tað varði tó ikki leingi, so vóru sektirnar ikki nóg mikið til hesar útreiðslur²⁾.

Sum áður sagt vóru í fyriskipanini frá 1741 summi onnur fuglanev javnmett við ravnsnev; hesi vóru arnarnev, krákunev og baksnev. Eins og frammanfyri er greitt frá, hvønn skaða menn meta ravnin at gera, skal somuleiðis verða greitt frá hinum trimum fuglunum.

Ørnin sæst fyrstu ferð nevnd í tilmælinum frá rentukamaranum til kongs 1741. Í tilráðingunum frá yvirvaldinum í Føroyum tykist hon ikki vera nevnd. Ørnin var eisini um ár 1740 sjáldsom í Føroyum, og hon reiðraðist ikki her³⁾. Hildið verður, satt er tað, at ørnin fyrr í tíðini hevur átt í Føroyum. SVABO sigur, at »der gives Steder, der endnu bære Navn af den, som *Arnatindur*, *Arnafiadl*, hvor den

¹⁾ Smbr. Kommissionsbetænkningen 1709–10 (*Degns* útg. 1934 bls. 154) og áðurnevnda skriv frá 14. juni 1741, har tað stendur, at tað altíð varð hildið »udi min Laugmandens Ungdom, at hver som paa Olai Laugthing feilede et Næb, gav et Skind, som Sysselmændene og Laugretten deledede sig imellem«.

²⁾ Smbr. meira *Páll Nolsøe* l. c. bls. 44 v. f.

³⁾ Smbr. *Svabo* bls. 79 og 90.

berettes at have ynglet«. Her má *Arnaftadl* vera misskiljing fyri *Árnaffall*, sum kemur av mansnavninum *Árni*¹⁾. *Arna=tindur* er hægsti tindur i Tindhólmi, og hann er serliga áhugaverdur, tí LANDT sigur²⁾, at ørnin »skal i forrige Mands Minde have bygget paa Tintholmen, hvor der endnu sees Tegn til, at en Familie har boet der«, og hann sigur eisini frá eini søgu um eitt barn, ið tikið var av ørn³⁾. At ørnin ikki var heilt vanlig á LANDTS døgum i Føroyum, sæst av hesum, hann skrivur⁴⁾:

»For Nærværende opholder sig ingen af dem i Landet, og naar det en sjelden Gang skulde hænde sig, at een skulde komme, ventelig fra Island til Færøe, gjør man sig al Umage for at skyde den, at ikke landet skal bebyrdes med saadanne skadelige Kolonister.«

Hetta ber væl saman við tað, ið SVABO sigur eini 10 ár frammanundan. Í 1862 skrivur H. C. MÜLLER, at ørnir »sees kun sjelden paa Færøerne og høre ikke til de Fugle, som stadig opholde sig her«⁵⁾. Nú um stundir kann ikki sigast meira, enn at ørnin er sjáldsamur vetrargestur⁶⁾.

Tað er vanlig hugsan, at ørnin er hildin uppat at eiga i Føroyum fyri ár 1700⁷⁾, og tí tykist eingin orsök at hava verið til at fáa ørnina undir nevtollin i 1741. Kortini hevur kanska undan 1740 verið eitt vist samband millum ørnina

1) Smbr. *Svabo* viðm. til bls. 79.

2) Bls. 243.

3) L. c. Søgningur stendur eisini hjá Müller 1862 bls. 2, Williamson 1948 bls. 12–14 og í øðrum londum eru eisini frásagnir um ørnir, sum hava tikið børn, sjá t. d. Poul Lorenzen l. c. bls. 22.

4) Bls. 243.

5) Bls. 2.

6) Smbr. Salomonsen í »Zoology of the Faroes« III, 2, 1935 bls. 126 og M. D. á Ryggi 1951 bls. 25.

7) Smbr. F. Salomonsen l. c. bls. 126, smbr. bls. 145 og Sv. Patursson: Fuglameingi er landsvirði« 1948 bls. 4–5.

og nevtollin, tí bæði SVERRI PATURSSON og MIKKJAL Á RYGGI¹⁾ skriva, at hann, ið læt fútanum eitt arnarnev, skuldi sleppa undan nevtollinum (og skjútsi), so leingi hann livdi. Sambart fyriskipanina 21. novembur 1741 var arnarnev bert mett javnbjóðis við ravnsnev, so hesin siðurin man sipa til tíðina undan 1740. Ein kundi so hugsað sær, at fyriskipanin vildi taka av ta rættarskipan, ið hevði verið fyri arnarnev, men tá ørnin, sum longu sagt, ikki er tikin við í tilráðingini úr Føroyum, er tað ikki væl hugsandi. Heldur má ein halda, at stiftamtíð hevur vitað, hvør skaðafuglur ørnin er í Íslandi, og soleiðis er hon eisini tikin við sum skaðafuglur í Føroyum.

Hóast arnar og ravnsnev hava verið javnmett, man tað vanliga hava verið hildið at vera eitt bragd at skjóta ørn. Á løgtingi í 1916 var spurningurin frammi at lata eina serliga samsýning fyri tað²⁾. Í hesum máli var talan um at lata ein Sandavágsmann fáa eina virðisløn, tí hann í 1915 hevði »skudt en Kongeørn, som havde vist sig paa Vaagø og der havde gjort Skade paa Faarebesætningen«. Í tilráðingini hjá løgtingsnevndini stendur um, hvønn skaða ørnin ger:

»Ørne vides ikke i nyere Tid at have bygget paa Færøerne, og de forekommer yderst sjældent her. Imidlertid frembyder Forekomsten selv af et enkelt eksemplar af disse Rovfugle en betydelig Fare for Faarene, og det er derfor af Vigtighed, at enhver Ørn, som maatte vise sig, straks bliver efterstræbt og nedlagt snarest muligt.«

Teir 6 limirnir í løgtingsnevndini tykjast at hava verið samdir um tað, her er ført fram, men teir vóru ikki á einum máli um, at serlig virðisløn átti at verða latin fyri at skjóta ørn. 5 limir vildu lata eina samsýning uppá 50 kr. »for at fremme Interessen for Jagt paa mulig forekom»

1) Sv. Patursson l. c. og M. á Ryggi 1951 bls. 25.

2) Løgt. 1916 bls. 164–165.

mende Ørne«, men hin sætti helt ikki, »at det er nogen særlig fortjenstfuld Handling at skyde en Ørn, og at enhver, som benytter Skydevaaben, vil være glad ved at kunne faa Held at skyde en saa sjælden og smuk Fugl, selvom der ikke følger nogen Præmie med, samt at Interessen for at faa nedlagt enhver Ørn, som maatte vise sig her paa Øerne, sikkert er tilstrækkelig stor iblandt Folk og ikke behøver at opmuntres ved Hjælp af Præmier«. Úrslitið av atkvøðugreiðsluni á tingi var, at eingin virðisløn varð latin. Hesum er eisini í royndum góð grund fyri, tí longu H. C. MÜLLER helt, at ørnin var rættiliga óskaðilig¹⁾:

»De Ørne, man har bemærket her i den senere Tid, have tildeels været antrufne paa Aadsler og bortkastet Fiskeaffald, men jeg har ikke nogen bestemt Erfaring om, at de have dræbt Lam eller Fugle, skjøndt man har fortalt mig det, hvilket heller ikke er usandsynligt.«

Eftir veiðilógini frá 4. apríl 1928 var loyvt at jaga ørn alt árið, men sambært galdandi veiðilóg frá 9. september 1954 er hon friðað alt árið, smbr. § 17 stk. 1. MIKKJAL Á RYGGI sigur eisini, at einki hoyrist um, at tær ørnir, sum av og á koma higar, gera nakran skaða²⁾.

Frammanfyri er ørnin bert nevnd sum sovorðin, men einki um, hvat arnarslag talan er um, uttan í løgtingsmálinum frá 1916, har talan er um eina kongaørn. Hetta man kortini vera ein misskiljing, tí eingin veit um, at kongaørnin (*Aquila chrysaetos*) er sædd í Føroyum³⁾. Av arnasløgum, sum sædd eru í Føroyum, nevna MÜLLER⁴⁾ og SALOMONSEN⁵⁾ bert havørnina (*Haliaeetus albicilla*) og fiskiørnina (*Pandion haliaetus*). Henda seinra er lítil ørn (u. l. 55—

1) 1862 bls. 3.

2) 1951 bls. 25.

3) L. c.

4) 1862 bls. 2—3.

5) 1935 bls. 126—27.

70 cm), og tá ið hon er sera sjáldsamur gestur í Føroyum¹⁾, man litið vera at ivast í, at tað er havørnina, sum hugsað verður um í fyriskipanini frá 1741. Hon er størst og sterkast av øllum ørnum (68–90 cm og flogi u. l. 2½ m), og er annars ikki nógv ólík kongaørnini á stødd og útsjón. LOCKWOOD²⁾ sigur, at orðið ørn merkti tað einasta slagið av ørn, sum var kent í Føroyum t. v. s. havørnin, og tað er ikki fyrrenn seinri, at menn í fuglafrøðiligari skráseting eru farnir at nýta orðið ørn sum felagsnavn fyri tey ymisku arnasløgini.

Annar skaðafuglurin, sum fyrstu ferð verður nevndur í fyriskipanini frá 1741, er *krákan*. Tað er uttan iva frammanfyri nevnda frásøgn í tingsvitninum frá 1740, ið gjørt hevur, at hon er komin undir nevtollin. Longu LUCAS DEBES sigur, at krákan er skaðafuglur, men sigur einki um, hvønn skaða hon ger³⁾. Men um hetta skriva SVABO⁴⁾, LANDT⁵⁾ og MÜLLER⁶⁾, og teir nevna serliga, hvussu krákan tekur gáasarungar, dunnuungar og høsnaungar og somuleiðis eggini hjá bjargafugli. Eisini pikkar hon korn, epli og urtir á bønnum. Bara SVABO sigur, at krákan »skader nyfødte Lam«, men tann føroyski landstingsmaðurin, CL. OLSEN, sýslumaður, hevur eisini sagt⁷⁾, at krákurnar ikki fíra fyri at drepa smálomb.

SALOMONSEN sigur, at krákan ger »great damage by eating chickens, ducklings, wounded lambs, dried splitcod, corn«⁸⁾. JÓANNES PATURSSON segði harafturimóti á tingi í 1905, at óivað ger krákan stóran skaða, »omend den ikke dræber

1) Eftir Salomonsen l. c. er hon bert sædd 2 ferðir: í 1848 og 1889, smbr. eisini Müller og Mikkjal á Ryggi l. c.

2) »The Faroese Bird Names«, 1961 bls. 8 og 81.

3) 3. útg. bls. 62.

4) Bls. 89.

5) Bls. 246.

6) 1862 bls. 15.

7) R. T. L. 1891/92 teigi 208.

8) »Zoology of the Faroes« III, 2 –1935– bls. 174.

lam¹⁾). Málið um samsýning fyri »rovfugla«-nev var tá til viðgerðar, og vóru men ymiskir á máli um, hvønn skaða krákan gjørdi. DANIEL PAULI MICHELSEN, óðalsbóndi (Vágum), segði, at hann fegin vildi geva krákuni eitt gott ummæli, tí ikki mundi hon gera »meget stor Skade«, og JOH. FR. CHR. DAM, kongsbóndi, (Norðurstreymoy) helt eisini, at tað var »Synd at gøre større Anstrengelser for at komme Kragen til Livs«, tí hvat gjørdi tað, »om den snubber en enkelt Æling«. Viðtikið varð kortini at lata virðisløn fyri krákunev²⁾. Í 1915 hevði lögtingið krákuna aftur til viðgerðar, og komst hetta av fyrrnevndu umsókn frá 38 fólki í Norðurstreymoy og Vágum, har ført verður fram, at krákan tekur heiðafuglaegg³⁾. Um málið verður sagt í álitinum, at »indenfor Udvalget er nogen delte Meninger angaaende Kragernes Skadelighed«⁴⁾, og henda ósemja tykir at vera enn. Í fyrrnevnda skrivi til lögtingið í 1950 verður sagt, at »menn víða hvar um landið gremja seg um allan tann skaða«, sum eisini krákan ger⁵⁾, meðan MIKKJAL Á RYGGI um somu tíð heldur⁶⁾, at helst hevur krákan fyrr, tá ið nógv var til av henni í Føroyum, gjørt skaða við at leggjast á kornið í økrunum, upphongdan fisk og deyðseyð í høgum, men at tær fáu krákurnar, sum nú eru, ikki gera skaða, nú ið einki korn verður velt, eingir opnað hjallar⁷⁾ eru longur, og bilbugt er fingin við bráðusótt

1) Løgt. 1905 A bls. 28.

2) Løgt. 1905 B bls. 185 (b).

3) Løgt. 1915 bls. 182.

4) L. c. bls. 183.

5) Løgt. 1950 bls. 143.

6) 1951 bls. 20.

7) T. v. s. úthús við ongum veggjum, »men allene af Steen opførte Hjørner, som samles med Lægter eller Stænger, hvorover der atter paa Tværts legges Lægter, hvorpaa Fisken hænges for at tørres«, smbr. Svabo bls. 981. Eftir Landt bls. 429 er tó »en Steenmur ved hver Ende«, smbr. eisini Daniel Bruun 1929 bls. 148 við mynd bls. 149.

ina¹⁾, so tað kann ikki loysa seg at offra pening at oyða krákuna. Tað mundi júst vera bráðasóttin, ið var størsta atvoldin til, at krákan var hildin at vera skaðilig fyri seyða- brúkið, tí SVABO heldur, at tað er møguligt, at hon »for- plantes ved Rovfugle, der kunde til en anden Øe henbringe Kiød af besmittede Faar«²⁾. Nú hava menn fingið heiluvág móti hesi sjúku, so hon er ikki longur tí føroyska seyðabrúkinum so mein³⁾. Tað er tí helst beint at siga, at krákan er ikki til so stóran skaða fyri seyðin longur. Sambært núgaldandi veiðilógina (løglt. nr. 27 frá 9. september 1954 § 17, stk. 2a) er krákan enn millum teir fuglar, sum kunnu verða jagaðir alt árið, tí sum WILLIAMSON sigur: »The hooded crow, *kráka*, also looms large in . . . the farmer's hymn of hate«⁴⁾.

Triði fuglurin, sum fyrstu ferð verður nevndur í fyrri- skipanini frá 1741, er *svartbakur* (*Larus marinus*); hann verður saman við krákuni nevndur í tingsvitninum frá 1740. Hann er størstur av mäsunum (74 cm). Hann livir fram við Norðurlanda og Finlands strondum, norður- og vesturstrondum Bretlands, í Íslandi, Føroyum og øðrum oyggjum í Atlantshavinum. LUCAS DEBES skrivur, at »den søger efter andre små fugle at opæde«⁵⁾, meðan SVABO sigur, at hann »dræber Lam,« og sigst at taka egg og ungar frá bjargafugli, men at hann eisini er til nytta, tí hann etur skaðaormar, og eisini tí fólk eta eggini og ung-

1) Sjúka, sum kemur av *Bacterium Clostridium Septicum*, og sum seyðurin fær í seg sum grórkorn saman við føðini. Tey spíra í tór- unum og geva ein sterkan bruna, og seyðurin bløðir innan, tí tey nørast ógviliga skjótt. Seyðurin doyir eftir fáum tímum ella 1–2 døgum. Sjá annars Tarnovius bls. 57, Svabo bls. 729–31, Landt bls. 358–59 og *Sjúrdur Patursson*: »Seyðurin«, 1949 bls. 18.

2) Bls. 730. Smittan man meira verða borin á tann hátt, at tey frísku djórini eta grasið, sum er vætt av blóði frá sjúkum djórum.

3) Sj. Patursson l. c.

4) 1948 bls. 66.

5) 3. útg. bls. 65–66.

arnar hjá honum¹⁾. LANDT sigur einki um, at hann er skaðafuglur²⁾, men H. C. MÜLLER skrivar, at hann »teer sig her som Rovfugl; thi den dræber Gjæs og mindre Fugle, ja endog smaa Lam, især naar de ere svagelige«³⁾. Sambært galdandi veiðilógini er svartbakurin ikki friðaður, tí hann kemur undir § 17 stk. 2a, har tað stendur: »øll mäsasløg«. Vanlig hugsan millum manna man vera tann, at tað er so líti til nú av svartbaki, at hann ger ikki stórvegis skaða⁴⁾.

Umframt teir fuglar, her eru nevndir: ørn, kráka og svartbakur, og ravnurin, sum áður er greitt frá, er ein fuglur aftrat, ið hevur verið undir nevtollinum, tó at hann ikki er nevndur í fyriskipanini frá 1741. Tað er *skúgvurin*, hvørs latínska navn er *Stercorarius skua*, og kemur navnið av tí latínska *stercus*, sum merkir mykja, tøð o. tl., og man hetta koma av tí máta, hesir fuglar — kjógvarnir — fáa sær ein part av føðini, tí teir noyða aðrar fuglar, serliga mäsar, at spýggja tað uppafur, teir hava etið, og taka tað í luftini. Navnið *skua* kemur av tí fornnørrøna navninum á hesum fugli *skúfr*, sum á enskum undir heitinum *skua* verður nýtt um allar kjógvafuglar⁵⁾. Fornnørrønt *skúfr* er á nýislenskum vorðið til *skúmur* og á føroyskum til *skúvur* ella *skúgvur*⁶⁾. Á danskum eitur fuglurin *storkjoven*, tí hann er størstur av kjógvunum.

Skúgvurin varð fyrr í Føroyum hildin at vera ógviliga meinur skaðafuglur. Í løgtingsáliti 1897 stendur, at hann hevur ikki »været velset i tidligere tid paa Færøerne, idet den blev sat i Klasse med« teir »rovfuglar«, sum nevndir eru í fyriskipanini 21. november 1741⁷⁾. FINN SALOMONSEN

1) Bls. 4–6, 89 og 755.

2) Bls. 263.

3) 1862 bls. 66.

4) *Mikkjal á Ryggi* 1951 bls. 60 og *løgt.* 1950 bls. 143.

5) *Lockwood* 1961 bls. 39.

6) *Chr. Matras* í »Fróðskaparriti« II bls. 20–21.

7) *Løgt* 1897 bls. 28.

heldur, at skúgvurin kom undir nevtollin um ár 1800¹⁾, men SVABO sigur, at hetta hendi, tá ið HANS JACOBSEN DEBES var løgmaður, t. v s. 1750—69. Annars skrivar SVABO, at skúgvurin »gjøre Lammene Skade, indtil de ere en Maaned gamle«, tí hann »støder efter Hovedet og Øjnene«, og at hann er »Ederfuglenes, Vildgaasens og Skraapens Fiende«²⁾. LANDT sigur, at hóast hann er »en Søefugl med svømmehinder, har den dog krumme Kløer, hvilke tilkjendegive Fuglens indvortes Karakter; den fortjener Navn af SøeØrn; thi det er en virkelig Rovfugl, og de fleste andre Fugles, ja de smaa Lams Fjende«³⁾. H. C. MÜLLER skrivar, at hann »røver Æg og dræber endog Lam, Gæs, Ænder og andre Fugle, som den med et eneste Sus slaar ihjel og derefter fortærer. Den anses som en Rovfugl, og der svares Næbbetold af den«⁴⁾.

Tá ið ravnurin er undantikin, man lóggávuvaldið ikki hava viðgjørt nakran fugl í Føroyum so nógv sum skúgvín, og mangir eru teir ríkisdagsmenninir, sum hava sagt sína áskoðan um henda fuglin. Hin illa gitni løgmlaráðharrin P. A. ALBERTI gav í 1897 — tá var hann enn fólkatingsmaður — eina ógviliga klára mynd av, hvussu skúgvurin var. Hann var nógv ímóti tí uppskoti, sum framlagt var um friðing av skúgvinum, og sum skal vera umrøtt seinri, og segði tá m. a.⁵⁾:

»Den er blandt Fuglene en Eventyrer og Stratenrøver af en højst uhæderlig Livsvandel. Den holder ikke af at arbejde selv, men naar den ser, at en honnet Maage har fanget en Fisk, saa farer den imod den stakkels Maage og tvinger den til at slippe sin lille Fisk, hvorpå den sluger denne i sig. Og naar den er færdig med det, tilbringer den sin Frihed med ulovlig Jagt, idet den ødelægger Æg og Yngel i andre Fugles Reder,«

1) »Zoology of the Faroes« III, 2 1935 bls. 255.

2) Bls. 90 smbr. bls. 98—99, viðm. (a).

3) Bls. 265.

4) 1862 bls. 63—64.

5) R. T. F. 1897/98 teig 1210.

Nøkur ár seinri segði JÓANNES PATURSSON í fólkatinginum, at fuglurin átti at itið »Stortyven«, tí tá var tað »en Betegnelse efter Fuglens Naturel«, og at hann, tá ið nógv var til av honum í Føroyum fyrr í tíðini, »blev betragtet som en af Øernes allergridskeste Rovfugle«, og tí var tað kanska ikki »saa ueffent, naar en af Øernes Digtere . . . i sit Fuglekvad lader Storkjoven overtage den færøiske Landfogeds Rolle«¹⁾. Fyrrverandi sorinskrivari H. E. Høst kallaði eisini í hesum sambandi skúgvín fyri ein »stor Røver«²⁾.

Skúgvurin var kortini ikki bara skaðafuglur. Hann var eisini til gagns, tí eggini og ungarnir vóru etin. SVABO skrivar, at »Ungen er en meget god og dejlig Spise, og skal for en rum Tid siden have været en stor Herlighed for visse Gaarde«, t. d. sigst at í Skúvoy hava árliga verið tiknir einir 6000. Fram var farið á tann hátt, at tey, so skjótt ungarnir vóru útkomnir, »skar det yderste Leed af Vingen for at være vis paa dem, naar de vare nogenledes voxne og bleve moedne til at aftages«³⁾. Skúvsegg vórðu sum sagt eisini tikin, men tann gamli fuglurin varð lítið veiddur; onkur varð skotin til agn⁴⁾.

At heilt nógv hevur verið til av Skúgví áður í Føroyum,

1) R. T. F. 1902/03 teigi 3116. Her verður hugsað um »Fugladvæði«, sum Poul Nolsøe yrkti um 1806.

2) R. T. L. 1902/03 teigi 740. Høst var sorinskrivari í Føroyum 1871–78 og landstingsmaður 1884–90 og 1891–1908.

3) Bls. 66. Umframt hjá Svabo stendur eisini tað sama hjá H. C. Müller 1862 bls. 64: »Undertiden forebygger man itide deres Flyve-, dygtighed ved det forøvrigt grusomme Middel at lemlæste det ene yderste Vingeled paa den spæde Unge for at være desto sikrere paa, at den ikke skal undslippe«.

4) Smbr. Svabo bls. 67: »Den spises tillige med Æg og Unger«. Sjá eisini Müller 1. c.: »Den gamle Fugl skydes og fanges kun leilighedsvis«, og S. Sørensen í R. T. F. 1897/98 teigi 1208: »Den Nytté, Fuglen kan gøre som Fødemiddel er nok temmelig ubetydelig. Den er ikke meget søgt i saa Henseende, men kan dog benyttes. Desuden har man jaget den for at bruge dens Kød som Agn ved Fiskeriet«.

sæst av teimum mongu staðanøvnunum, sum bera navnið eftir hann, og er her fyrst at nevna Skúvoyinna. Av øðrum staðarnøvnum kunnu verða nevnd hagin Skúvabøli í Sumba, Skúvanes í Vági, Skúvafjall á Nólsoynni og nógv onnur¹⁾. Tað sigst, at sumstaðni hevur verið so nógv av skúgv, at menn undir fjallgongu nýttu eggini sum blak²⁾. Sum sagt tóku teir í Skúvoy einar 6000 ungar árliga, og SVABO sigur, at eisini skal nógv hava verið av hesum fugli í Sundshaganum, og at á hansara tíð var skúgvurin »i temmelig Mængde« í Vágum. Fuglurin var tó longu tá í minking. SVABO sigur, at tá áttu neyvan 10 pør í Skúvoy³⁾. GRABA sigur, at hann í 1828 sá eini 50 pør eiga nærindis Sandi⁴⁾, og tað er hugsandi, at sumstaðni hava enn átt skúgv — so sum sagt verður í einum løgtingsáliti 1897⁵⁾ — »i en saadan Mængde, at dens Æg og Unger af Beboerne blive transporterede hjem paa Hesteryg«, men tað kann vera, at hetta hevur verið fyri longri tíð síðani. Tá ið RUMP var sorinskrivari (1866–71) var skúgvurin »endnu saa talrig, at den byggede kolonivis«⁶⁾. Tá ið enski fuglafrøðingurin

1) Hjá Chr. Matras 1933 bls. 256 verða hesi nøvn nevnd í Norðuroyum: Inn í Skúvunum við Viðareiði, »hvor disse Fugle yngede i massevis før«, Skúvadalur (Norðoyri), Skúvadalsleiti, Skúvadalsgjógv, Skúvoyggjin (øll Viðareiði) og Skúvadalsskarð (Klaksvík). Við Vestmanna er eisini ein Skúvadalsgjógv og við Funning er eisini Skúvadalur og Skúvadalsskarð. — Av fuglinum er eisini komið navnið á plantuni skúgvagrás (Scirpus), smbr. Lockwood 1961 bls. 84 og R. Rasmussen: »Føroysk Plantunøvn« 1950 bls. 157, har nøvnini skúagras og skúsgras verða umtalað. Hetta seinra navnið verður í »Føroya Floru« 1952 bls. 34 eftir sama rithøvund nýtt sum navnið á ættini Scirpus (á donskum: kogleaks).

2) Mikkjal á Ryggi 1951 bls. 67.

3) Bls. 66–67.

4) Salomonsen í »Zoology of the Faroes« III, 2, 1935 bls. 242.

5) Løgt. 1897 bls. 29. Her verður sagt, at skúgvurin »for noget over 50 Aar siden« átti »i massevis rundt omkring paa Øerne, ja i en saadan Mængde, at dens Æg og Unger« o. s. fr.

6) Smbr. tað, hann sigur í R. T. F. 1897/98 teigi 1213.

H. W. FEILDEN í mai juni 1872 ferðaðist um í Føroyum, taldi hann skúgvín – tó ikki allastaðni – og kom fram til, at tað áttu 36 pør, og av hesum vóru 25 pør (í tveim um plássum uppá 12 + 13 pør) á Sandoyinni, men einki stendur um, hvussu nógv eigur í Skúvoy og Streymoy (Saksun)¹⁾. Í 1897 rokna teir við, at ikki eru meir enn eini 10 pør eftir, sum hava reiður²⁾.

Hetta gjørði, at stjórin fyri Zoologisk Museum í Keypmannahavn, CHR. FR. LÜTKEN, professari, í einum skrivi 15. juli 1897 til amtið³⁾ bað um at fáa skúgvín heilt friðaðan, tí eftir tí, hann sigur frá, átti hann bert á oyggjunum Foula og Unst á Hetlandi og onkustaðni í Føroyum og Íslandi. Hóast lutan ikki var væl vald at koma við tilíkarí áheitan, tí beint tá var komin nýggj veiðilóg í Føroyum (nr. 71 frá 23. april 1897), eydnaðist at fáa bæði løgting⁴⁾ og ríkisdag⁵⁾ at samtykkja friðing, tó bert í 5 ár, tí vandi var fyri, at skúgvurin fór at nørast ov nógv, um hann varð friðaður í 10 ár, so sum uppskotið var⁶⁾. Eftir lóg nr. 162 frá 18. desember 1897 skuldi skúgvurin verða friðaður frá 1. mars 1898 til 1 juni 1903.

Tá ið lógin var komin í gildi, varð skúgvurin, sum átti

1) Smbr. Salomonsen l. c.

2) Løgt. 1897 bls. 29. Í R. T. A. 1897/98 teigi 2503 stendur talið at vera »højest en snes«, men Salomonsen l. c. nevnið bert 4 pør (Dímun, Svínøi, Skúvoy og Saksun).

3) Sjá Løgt. 1897 bls. 27–28 og R. T. A. 1897/98 teigi 2505–06.

4) Løgt. 1897 bls. 27–30.

5) Tað var bara *Alberti* – smbr. frammanfyri – sum var ímóti friðing. Hann helt (R. T. F. 1897/98 teigi 1210) tað vera eitt sera »farligt Princip, hvis man gaar til at beskytte skadelige Dyr blot i Videnskabens Interesse«, og at tað (teigi 1212) var »en meget uheldig Ting saaledes at lægge Haand paa Færøernes Frihed . . . til at gøre Jagt paa disse Dyr, som de anse for at være unyttige«.

6) Í fólkatinginum gjørdi menn sær meira og minni sveimandi hugmyndir um, hvussu nógvur skúgvur mundi fara at verða um 10 ár. *Alberti* (l. c. teigi 1211) helt, at tað kundu fara at verða meira enn 2 milliardir!!!

í Føroyum taldur. Tað vóru tá 45 pør, men í 1901 var talið ikki meira enn 38 pør¹⁾, og nú var lætt at fáa samtykt eina 10 ára friðing, og varð tað gjørt við lóg nr. 35 frá 13. mars 1903, soleiðis at skúgvurin nú var friðaður til 1. juni 1913. Lógin varð ikki endurnýggjað, tí roknað hevði verið við, at uppskotið hjá tí stóru búnaðarnevndini til nýggja veiðilóg, sum friðaði skúgvin alt árið²⁾, longu fór at vera samtykt. Men uppskotið varð saman við hinum búnaðarlógunum lagt fyri tingið í fleiri ár, men fekk onga verunliga viðgerð³⁾, og varð ikki samtykt sum veiðilóg fyrrenn 1928 sum lóg nr. 101 frá 4. apríl, og kom í gildi 1. juli s. á. Eftir § 18 í lógin varð skúgvurin friðaður, men eingin friðing hevði verið frá 1. juni 1913 til 1. juli 1928. Í hesum tíðarskeiði mundi kortini eingin hava ligið eftir skúgvinum⁴⁾.

Hvussu var og ikki, í 1930 áttu 71 pør⁵⁾ — móti 38 í 1901 — og í 1938 var sumstaðni — serliga í Norðuroyom — so nógur skúgvur, at spurningurin at taka av friðingina kom til tingið⁶⁾. Málið varð sent jarðarráðnum til kann- ingar, og tað sæst ikki at vera komið meira burtur úr tí. Spurningurin um avtøku av friðingini varð aftur settur fram í áðurnevnda skrivi 8. september 1950 frá SVERRA PATURSSYNI o. ø., har skotið varð upp, at friðingin skuldi halda uppat, við tað at skúgvurin nú var nørdur so nógur, at sumstaðni gramdu menn seg um skaðan hann gjørdi⁷⁾. Somu hugsan hevur ERIK PETERSEN í bókini »Livet paa Fær-

1) *Løgt.* 1902 bls. 40.

2) *L. B. K. I* bls. 306, § 17.

3) *Smbr. Løgt.* 1911 bls. 231–36, 1912 bls. 81–84, 1913 bls. 54 v. f.

4) *Smbr. føroyska landstingsmannin Oliver Effersøe í R. T. L. 1927/28 teigi 956:* »Men i de senere Aar siger man ganske bestemt, at den ikke er blevet forfulgt, til Trods for, at den ikke har været fredet«.

5) *Salomonsen l. c.*

6) *Løgt.* 1938 bls. 144.

7) *Løgt.* 1950 bls. 142. *Sv. Patursson* hevði frammanundan í bókini »Fuglameingi er landsvirði« 1948 bls. 7 borið somu hugsan fram.

øerne¹⁾). Hóast honum dæmdu væl, at skúgvurin »nu heldigvis er taget til igen og yngler flere steder i ret store kolonier«, helt hann kortini, at tað var kanska ikki »heldigt, hvis den faar lov til at tage overhaand, for saa vil den sikkert kunne være til stor skade for den øvrige fuglebestand — ja, der er endda dem, der paastaar, at den tager nyfødte lam, saa det er ikke alle færing, der er lige glade for den«, MIKKJAL Á RYGGI var ikki av somu áskoðan sum nevndu fuglafrøðingar, tí hann helt, at skúgvurin ongan skaða gjørdi²⁾, og hann fekk viðhald í síni áskoðan, tí skúgvurin man helst vera millum teir friðaðu fuglarnar eftir lóg. nr. 27 frá 9. september 1954, tí hann verður ikki nevndur millum teir fuglar, ið loyvi er at veiða, § 17 stk. 2 a í lógini. Har stendur, rætt er tað, at »øll måsasløg« kunnu verða veidd, men hóast kjógvarnir eru mäsar í víðari merking, kann skúgvurin ikki vera tikið við millum teir, tí meint man helst bert hava verið við teir vanligu mäsarnar.

Skúgvurin eigur nú nógva staðni, t. d. eigur ein hópur í Skúvoy, í Saksun og í Svínøi, men flestastaðni eiga tó bert nøkur fá pør saman ella bert eitt. Seinast í 1950unum var talið á teimum mett til o. u. túsund.

Ikki vita vit um aðrar fuglar enn teir, her eru nevndir: ravnurin, ørnin, krákan, svartbakurin og skúgvurin, sum hava verið undir nevtollinum, men SVABO vildi eisini hava *likkuna* og *másan* undir nevtollin³⁾ og tí er kanska orsök til at siga eitt sindur um hesi fuglasløg, áðrenn meira verður greitt frá, hvussu kom at verða við nevtollinum eftir 1741

Likkan eitur á latíni *Larus fuscus*. Á donskum og norskum eitur hon *sildemåge*, og hetta navn ber hon, tí hon eltir sildartorvurnar við vesturstrond Noregs. Millum mäsarnar er hon stór (53 cm), men tó eitt sindur minni enn

1) 1950 bls. 349–50.

2) 1951 bls. 67.

3) Bls. 98–99.

svartbakur. Hon livir mest av fiski, men tekur eisini orm. Hon tekur eisini egg hjá øðrum fitjufuglum og er før fyri at taka høsnaðar og ússalig smálomb.

Neyvan nakran av hesum sonevndu »rovfuglum« hefur tilíkur orðadráttur verið um sum líkkuna — um hon er skaða ella nyttufuglur.

SVABO sigur um Mása og Likku, at tey eiga ikki at bera heiti rovfuglar, »uden for saa vidt de opdrikke Bjergfuglenes Æg, ved deres Skrig forjage dem, og fordærve Fangsten«¹⁾, men hann vildi kortini hava hesar fuglar undir nevtollin. LANDT sigur einki um, hvørt likkan ger skaða ella gagn²⁾.

MÜLLER hefur havt ymiskar meiningar um hetta. Í bók síni »Færøernes Fuglefauna« frá 1862 sigur hann, at likkan er »en nyttig Fugl, da den gjøder Marken, hvor den bygger, og oppiller skadelige Insectlarver«³⁾ og tað samsvarar væl við, at samtykt var á grannastevnu í Kaldbak 15. februar 1873 (hon var hildin av honum sum sýslumanni), at hann, ið skeyt likku í bønnum skuldi gjalda 16 skilling í sekt fyri hvønn skotnan fugl. Seinri tykist hann hava broytt meining, tí tað var av hansara ávum, at likkan ikki varð friðað í veiðilógini (nr. 72) frá 7. mai 1881. Í § 1, stk. 1 í uppskotinum, sum var lagt fyri ríkisdagin, skuldi — samsvarandi ynski hjá lögtingsmeirilutanum⁴⁾ — m. a. likkan verða friðað frá 1. mars til 15. august⁵⁾. MÜLLER var tá landstingsmaður, men honum bar ikki til at vera til staðar undir viðgerðini og sendi tí bræv til starvsbróður sín í landstinginum, fyrrv. sorinskrivara RUMPE, har hann segði seg at vera ímóti friðing, tí likkan var m. a. ørg at taka

1) Bls. 90–91. Á bls. 263 sigur hann, at eggini og ungarnir hjá líkkuni verða etin.

2) Bls. 263.

3) Bls. 67.

4) Smbr. *Nellemann*, løgmlaráðharra, í *R. T. L. 1880/81* teigi 659.

5) *R. T. A. 1880/81* teigi 4313–14.

egg, so heldur átti meir at vera veitt av henni enn minni¹⁾). RUMP fekk til vega við aðru viðgerð av málinum eitt álit frá djórafrøðinginum, professaranum J. TH. REINHARDT, og hann var har av somu áskoðan sum MÜLLER²⁾), og hetta gjørdi, at likkan ikki longur var millum teir friðaðu fuglarnar.

Men tað, ið ikki eydnaðist í 1881, varð framt við veiði-lógini (nr. 71) 23. apríl 1897, tí eftir § 12 var likkan friðað frá 1. mars til 15. september, t. v. s. meginbartin av tíðini, hon er í Føroyum³⁾). Sum grund fyri friðingini stendur í løgtingsins uppskoti, at likkan má haldast at vera til stórt gagn »ved at oppille skadelige Orme samt gjøde Haugerne«⁴⁾). Allir vóru tó ikki samdir í hesum, men eitt broytingaruppskot um, at likkan ikki skuldi vera friðað, var ikki samtykt, 10 atkvøddu ímóti og 3 fyri⁵⁾).

Undir viðgerðini í 1905 um hækkan av samsýningini fyri »rovfugla«-nev var spurningurin, um likkan var skaðafuglur, aftur frammi. O. J. OLSEN, løgtingsmaður, helt, at eingin ivi mundi vera um, at likkan var »rovfuglur«, men J. Z. NIELSEN svaraði, at hann hevði hoyrt seyðamenn í Sandavági siga, »at Sildemaagen angriber svage, men endnu levende Lam«, meðan teir í Sørvági »satte megen Pris paa denne Fugl«⁶⁾).

Tann stóra búnaðarnevndin (1908–11) vildi ikki hava likkuna friðaða, men gav onga grund fyri hesum uppskoti⁷⁾). Tá ið uppskotið í 1927 kom til viðgerðar á tingi, varð skotið upp, at likkan skuldi vera millum teir fuglar, ið skuldu vera friðaðir frá 1. mars til 15. september, men við tí uppískoyti, at tað »uden Hensyn til denne Fredning«

1) Smbr. *Rumps* endurgevingina av brævinum í R. T. L. 1880/81 teigi 656.

2) L. c. teig 778.

3) Smbr. *Salomonsen* í »Zoology of the Faroes« III, 2, 1935 bls. 98.

4) *Løgt.* 1894 bls. 36 (til § 12), smbr. eisini bls. 43.

5) L. c. bls. 41 smbr. bls. 43.

6) *Løgt.* 1905 A bls. 28.

7) L. B. K. I bls. 313.

skuldi »være tilladt Brugerne af Ejendom i Indmarken at nedlægge Sildemaagen paa den paagældende Ejendom ved Skydning«¹⁾. Ein minniluti JÓANES PATURSSON og MIKKJAL Á RYGGI, báðir væl kendir við føroyskt fuglalív — vildu als ikki hava likkuna friðaða, men harafturímóti vildi ein annar føroyskur náttúrufrøðingur, háskúlalærarin RASMUS RASMUSSEN — hann var kortini kanska meira plantufrøðingur enn fuglafrøðingur — hava hana heilt friðaða, men tó so, at hon kundi verða skotin, tá ið hon legðist í sáddar veltur ella urtagarðar²⁾. Eingi av broytingaruppskotunum vórðu samtykt, og upprunauppskotið — friðing $1/3-15/9$ — varð tí samtykt samsvarandi veiðulóg nr. 101 frá 4. apríl 1928 § 18.

Stríðið um likkuna var tó ikki liðugt so. Í 1938 spurdi SVERRI PATURSSON 9 navngivnar jarðarbrúkarar um nyttuna og skaðan av likkuni. Meiningarnar vóru ógviliga ymiskar³⁾, men sama ár kom umsókn til løgtingið at fáa friðingina avtikna. Málið kom til viðgerðar í 1939⁴⁾, og varð samtykt við 15 atkvøðum fyri og ongari ímóti at heita á stjórnina at fáa friðingina avtikna »under Hensyn til den Skade, som Sildemaagen gør«. Stjórnin bað tí Zoologisk Museum um eitt ummæli, men tað ráddi frá at broyta friðingarreglurnar »under Hensyn til den Nytte, Sildemaagen gør ved at æde de for Græsvæksten skadelige Græsuglelarver«, og tí »at Sildemaagen gøder de Haugestrækninger, hvor den har sine Rugepladser«⁵⁾. Ein meiriluti í løgtingsins búnaðarnevnd var nú fyri ikki at broyta galdandi reglur, og ongur broytingar vórðu gjørdar.

1) Løgt. 1927 skjal 8 nr. 17. Sum grundin til uppskotið var ført fram: »Sildemaagen er fredet efter den gældende Jagtlov og maa anses for at være overvejende nyttig«. Eitt mál um »Skydning af Likker« var lagt fyri løgtingið árið fyri, men útsett, sjá Løgt. 1926 bls. 181.

2) Løgt. 1927 bls. 14 + skjal 8 nr. 19.

3) »Fuglameingi er landsvirdi« bls. 20 v. f.

4) Løgt. 1939 bls. 167.

5) Løgt. 1940 bls. 118.

Í skrivinum 8. september 1950 frá SVERRA PATURSSYNI o. ø., og sum nevnt er fleiri ferðir áður¹⁾ varð skotið upp, at lata samsýning fyri likkunev — hetta er sama hugsan sum SVABOS — men løgtingsnevndin vildi framvegis hava somu friðing. Men hon varð so avtikin í tí nýggju veiðulógini (nr. 27) frá 9. september 1954, tí likkanuttan íva kemur undir § 17 stk. 2, har tað stendur »øll mäsasløg«. Samsýning verður tó ikki latin fyri likkunev.

Eftir er nú *másin*. Við »Maasi« meinar SVABO eitt vist mäsaslag, nevniliga »Fiskimaasi«²⁾, og sama er enn á nýføroyskum; orðið mási er tað sama sum *fiskimási*³⁾. Latínska navnið á hesum mäsaslagi er *Larus argentus*, á donskum sølvmåge. Tað er heldur stórir mási (57 cm), og sum navnið sigur, livir hann mest av fiski. H. C. MÜLLER sigur, at um veturin livir hann av fiskaslógvi, og um summarið er hann yvir sildartorvunum⁴⁾. Einkil sigur hann um, — og tað ger LANDT⁵⁾ heldur ikki — at másin er nakar serligur skaðafuglur, men at hann verður skotin, tí hann við sínum gangi vekir kópin, tá menn eru á kópaveiði. ERIK PETERSEN sigur um másan, at hann »kan ogsaa være lidt haard ved de andre fugles yngel«⁶⁾. MIKKJAL Á RYGGI kallar másan fyri ein eggjatjón og sigur, at hann sigst at taka smálomb viðhvørt⁷⁾. Í minnilutauppskotinum hjá honum og JÓANNESI PATURSSYNI til veiðilógina frá 4. apríl 1928, vildu teir hava, at másin skuldi vera millum teir fuglar, ið loyvi var at veiða alt árið⁸⁾, og í áðurnevnda

1) *Løgt.* 1950 bls. 142–43.

2) Bls. 50.

3) *Lockwood* 1961 bls. 81.

4) 1862 bls. 68.

5) Bls. 264.

6) »Livet paa Færøerne« 1950 bls. 349. *Salomonsen* sigur (»Zoology of the Faroes« III, 2, 1935 bls. 97) tað sama um hansara føði, sum Müller, men leggur tó aftrat »also occasionally carrions, eggs, nestlings«.

7) 1951 bls. 61.

8) *Løgt.* 1927 *skjal* 8 nr. 19.

skrivi 8. september 1950 frá Sv. PATURSSYNI o. ø.¹⁾) stóð, at samsýning átti at verið latin fyri mäsanev. Hetta varð tó ikki samtykt, men mäsín kemur nú undir »øll mäsasløg« í løglt. nr. 27 frá 9. september 1954 § 17, men hann hevur ongantíð verið friðaður, sum t. d. likkan hevur verið.

Nú er greitt frá teimum ymisku fuglasløgnum, sum hava verið undir nevtollinum, ella sum skotið hevur verið upp at fáa undir hann, og skulu vit tí venda aftur til nevtollin og síggja, hvussu kom at verða við honum.

Meðan SVABO var studentur í Keypmannahavn, kom hann við ymiskum uppskotum til bata fyri seyðabrúkið í Føroyum²⁾. Í einum uppskoti frá 9. juli 1776 til »en Forordning angaaende de færøeske Skæferier« vildi hann hava nevtollin nógv harðari³⁾:

»Enhver, som haver opnaet sit 12 Aar, skal være forbunden at levere til Sysselmanden 2 Ravnenæb, eller 4 Kragenæb, eller og i det Sted betale 2 Skind c: 8 sk: som hiemfalde til Skæferiernes Beste /: eller udsettes som Premier til dem, som levere flere Næb end han er pligtig :/.«

Sum her sæst, eru krøvini nógv harðari enn í fyriskipanini 1741: 1. skyldan at lata nevtoll áliggur fleiri, tí aldurin fer úr 15 árum niður í 12 ár, og einki aldursmark er uppeftir, og 2. talið á nevum, sum latast skulu, verður tvífaldað (og sektirnar eisini). Í sínum »Indberetninger« frá føroyaferðini 1781–82 skrivar hann aftur um broytingar í nevtollinum. Hann tekur upp aftur uppskotið um at tvífalda sektirnar og nýta tær — um ikki alt fór til umsiting av lögtingshúsinum — til »Præmier for Rovfuglenes Ødelæggelse«. Aldurin á nevtollskyldugum skuldi hækast til 60 ella 70 ár, og eisini vildi hann sum nevnt hava ymiskar aðrar fuglar undir nevtollin⁴⁾, meðan hann í 1776 bert

¹⁾ Løgt. 1950 bls. 142–43.

²⁾ Reidar Djupedal í »Varðanum« XXXII bls. 74 vf.

³⁾ L. c. s. 91 (§ 19).

⁴⁾ Bls. 98–100.

vildi hava ravnin og krákuna uppí (og soleiðis ikki ørnina og svartbakin).

Á ferð síni í Føroyum 1781–82 fekk SVABO høvi til at vera til staðar á ólavsøkutinginum, og har fekk hann at siggja, at summir sýslumenn »ikke vanslægtede fra deres Formænd« tí teir vóru so linir at fáa nevtollin innheintaðan, men tað kundi ikki vera sagt um A. C. DJURHUUS, sum seinri gjørdist próstur, tí hann hevði »allene over 100 Krage-Næb . . . af Overbevisning om denne Fugls Skade, og for at opvække andre til lige Exempel«¹⁾.

Tað kom ikki meir burtur úr uppskotinum hjá SVABO. Nevtollurin var óbroyttur í gildi til 1881, og tey 100 árini aftaná ferð SVABOS til Føroya hevur hann uttan iva ikki havt so litlan týðning fyri oyðingini av rovfuglum, tí tað vóru ikki so fá nev, ið latin vórðu. Á ólavssøkutinginum 1853 vóru soleiðis latin $1509\frac{1}{2}$ nev²⁾; tá hálv nev verða tald við, man orsøkin til hetta vera, at onnur »rovfugla« nev hava verið umroknað til ravnanev, so tað hava verið tikið væl meira av fuglum enn talið sigur. Ikki man vera nógv skeivt, tá talið á dripnum »rovfuglum« verður mett til 2–3000; hetta er ikki so lítið. RUMP helt, at í hansara sorinskrivaratíð (1866–71) vórðu árliga latin eini 2000 nev³⁾, meðan inntøkan av nevtollinum 1853 bert var 2 rd. 70 sk., og svarar hetta til $65\frac{1}{2}$ nev, sum vantaðu í. Í árunum upp til 1880 var hon eisini 64 kr. árliga⁴⁾ t. v. s. 800 nev vantaðu í. Orsøkin til, at talið á ívantaðum nevum vaks so nógv, var kann henda tann, at hagalógin og veiðilógin hindraðu monnum at fáa hendur á nevini. Hetta var í hvussu er ført fram á løgtingi sum ein orsök til at fáa nevtollin avtiknan⁵⁾. Til hetta skal tó verða sagt, at teir avgjørt høvdu

1) Bls. 97–98.

2) Smbr. Páll Nolsøe í »Varðanum« XXXI bls. 44.

3) R. T. L. 1880/81 teigi 191.

4) R. T. A. 1880/81 teigi 3049.

5) L. c.

hugsað um henda spurning, tá ið arbeitt var uppá ta føroysku veiðilógina frá 9. februar 1854, tí í § 9 stóð, at ein og hvør hevði loyvi at skjóta »rovfugl« í bø og haga, tá ið »han ikke derved forseer sig imod de med Hensyn til Gang i Haugen foreskrevne Regler«. Løgtingið segði eisini, at orsøkin til hesa ásetan var, at »der paahviler Landbefolkningen en Forpligtelse til at dræbe Rovfugle, og denne Forpligtelse maa antages gavnlig for Landet«¹⁾.

Tá ið menn vildu hava nevtollin avtiknan, mundi orsøkin heldur vera hon – so sum hin føroyski landstingsmaðurin, CL. OLSEN, sýslumaður seinri segði²⁾ – at hinum ognarleysa illa dámdi at vera noyddur til »at afhjælpe den Skade, som foraarsages Godsbesidderne, thi det er saa godt som udelukkende disse, Rovfuglene generer«.

Tá ið uppskotið um avtøku av nevtollinum varð lagt fram, segði yvirvaldið³⁾, at grundin var, at hann var ótiðarhóskandi, tí 1. tað var torført at goyma og forkoma nevunum, 2. tað var ikki so stórir vandi við rovfuglunum longur, nú teir ikki vóru so nógvir, síðani byrsan var vorðin vanlig, og hin seinasta grundin var, 3. at hagalógin og veiðilógin tarnaðu monnum at fáa fatur í nevum. Av hesum grundum mundi tað bert vera eitt sindur um tað fyrstu. Hin triðja grundin kundi ikki so væl verða førd fram, tí hugsað hevði júst verið um nevtollin, tá ið veiðilógin frá 9. februar 1854 varð skrivað, og hagalógin frá 1866 §§ 54–56 skerdi einki rættin til hagagongd í mun til áður galdandi fyriskipan frá 2. apríl 1698 § 7. RUMP sorinskrivari mælti ímóti grund nr. 2 undir viðgerðini á ríkisdegi, og ívaðist í, at rovfuglurin fór at minka, og fekk samtykt uppskot um, at tann innkomni nevtollspeningurin (einar 1100 kr.) skuldi nýtast til samsýningar fyri oyðing

1) R. T. A. 1852 teigi 441.

2) R. T. L. 1891/92 teigi 208.

3) R. T. A. 1880/81 teigi 3049.

av rovfugli, so sum løgtingið nærri ásetti¹⁾). Hin føroyski fólkatingsmaðurin B. BÆRENTZEN var ímóti hesi broyting, tí hann helt, at ikki nýttist nøkur samsýning, men at »Fonden for Forulykkedes Efterladte«, hagar nevtollurin eftir upp-
runauppskotinum skuldi fara, trongdi nógv meira til pens-
ingin²⁾). Uppskotið hjá BÆRENTZEN fekk heilt góða undir-
tøku í fólkatinginum, og landstingið gav so eftir og tók
broytingarnar aftur³⁾). Lógin varð síðani staðfest sum lóg
nr. 35 frá 18. mars 1881 »om Ophævelse af den færøske
Næbbetold«.

Ikki vardi leingi, so sást, at RUMP og ikki BÆRENTZEN
hevði rætt. Longu sama ár, lógin var staðfest, samtykti
løgtingið, at lata eina samsýning uppá 15 oyru fyri ravns-
nevið, tá ravnurin »end yderligere kunde befrygtes at ville
tiltage efter Næbbetoldens Ophævelse«⁴⁾). Í 1884 var sam-
tykt at hækka gjaldið fyri ravnsnev til 16 oyru, og eisini
lata eina samsýning fyri krákunev, hetta varð 8 oyru fyri
hvørt. Nevini skuldu beinanvegin, tey vóru tikin, latast til
ein álitandi mann í bygdini, sum sýslumaðurin hevði sett,
og síðani handast kallsmonnunum, og fyri at taka ímóti
og beina fyri nevunum vórðu goldin 3 oyru fyri hvørt⁵⁾).
Henda skipan skuldi — eins og hon frá 1881 — vera í
gildi í 3 ár, men varð longd í 1887 í 3 ár aftrat⁶⁾, og í
1890 varð skipanin longd »indtil videre«⁷⁾). Í einari sýslu
(Vágum) hækkaðu teir sjálvbodnir hesi gjöld við 48 oyrum
fyri nevið⁸⁾).

Skjótt sást, at hesi tiltøk vóru ikki nóg mikið. Í 1889
kom umsókn til løgtingið frá Ørvingum, har teir bóðu

1) R. T. L. 1880/81 teigi 191 og 248—49.

2) R. T. F. 1880/81 teigi 1825.

3) R. T. 1880/81 F. teigi 2738—39, L. teigi 670—71.

4) Løgt. 1881 bls. 44—45 (b).

5) Løgt. 1884 bls. 34, b.

6) Løgt. 1887 bls. 76, b.

7) Løgt. 1890 bls. 111 b.

8) R. T. A. 1891/92 teigi 3066 og løgt. 1890 bls. 75.

tingið umhugsa »hvorvidt der er Grund til ved Lov at paabyde Ødelæggelse af Ravnens Reder med Unger«¹⁾. Í umsóknini stendur, at tað er »almindelig bekjendt«, at ravnurin legst ikki á »Lam tæt ved det Sted, hvor den yngler, men søger til noget fraliggende Haugeparter«, soleiðis at eigararnir í tí haganum, har ravnurin eigur, »kun have ringe Interesse i at tilintetgøre Yngelen i Reden (søge Ravnene)« meðan eigararnir í tí haganum, har ravnurin ger skaða, »kunne have Vanskelighed ved at gjøre dette, og i alt Fald ikke imod Haugeejernes Protest ere berettigede dertil«. Hetta kann lættliga føra við sær, at »Ravne ikke blive »søgte«, hvilket er til Skade saavel for den enkelte som for Samfundet i det hele taget«.

Málið varð viðgjørt í løgtingssetuni 1890²⁾, har menn vóru samdir við umsøkjarunum, at tað átti at vera skylda at »søge ravnene«. Tað hevði kortini »stedse været anset for en moralsk Pligt for en Hauges Ejer at opsøge de Ravnereder, der findes i Haugen eller i noget til samme stødende Bjærg og dræbe Yngelen, hvorved Ravnene anses for det paagjældende Aar i Regelen at være gjort uskadelig«, men tá tað var vanlig áskoðan, so sum eisini viðmerkt í umsóknini úr Øravík, at bølandi ravnur ikki leggur eftir lombum nærindis reiðrinum, »have Haugeejere ikke sjældent undladt at efterkomme denne Pligt, naar de mente, at Ravnens Hærjen ikke gik ud over dem, men navnlig over Besætningen i Nabobygdens Hauger«. Ein minniluti helt tað tó vera »ubilligt at paalægge den, der formener sig ingen Skade at lide af de ynglende Ravne, desuagtet at opsøge deres Rede, og at det maatte anses for tilstrækkeligt at tillade den, der formener sig at lide Skaden, selv at opsøge Reden og dræbe Yngelen«. Meirilutin á tingi helt harafturímóti: 1. at meðan eingin ivi var í, at allur ravnur, sum hevði reiður, gjørdi skaða, var tað

1) Løgt. 1889 bls. 95.

2) Løgt. 1890 bls. 70—76.

óvist, »i hvilken Hauge eller i hvilket Bjærg den Ravn ynglede«, 2. at tað var torførari at søkja ravnin í fremmandum haga, 3. at teir eigarar, sum høvdu úrtøkuna úr haganum, eisini áttu at endurgjalda »at Skade, som Rovdyr eller Rovfugle, der have Tilhold hos dem, foraarsage andre, forsaavidt de ikke gjorde alt, hvad der stod i deres Magt for at faa dem fældet«, og 4. at skyldan at søkja ravnin, »egentlig er en gammel Pligt, der er forbunden med saa ringe Ulejlighed, at den vil blive næsten umærkelig for den enkelte«.

Stjórnin var samd við lögtinginum í tess áskoðan. Í ríkisdagsálitinum¹⁾ verður sagt, at síðani nevtollurin var avtikin í 1881, hevði tað víst seg, »at saadanne særlige Lovbestemmelser, hvorved der paalægges andre end de direkte interesserede en Pligt til at efterstræbe Rovfuglene, ikke kunne undværes«, og at lata samsýning hevði ikki nyttað, »idet Klagerne over Ødelæggelserne blandt Lammene ligesom ogsaa i Fuglebjærgene have i de senere Aar lydt højere og højere«.

Uppskotið frá lögtinginum varð samtykt við einstøkum smábroytingum av ríkisdegnum og staðfest sum lóg nr. 34 frá 11. mars 1892 »om Ødelæggelse af Ravnens Yngel paa Færøerne«. Lógin er enn í gildi.

Her skal verða sagt eitt sindur um tað, sum lógin ásetir:

Eftir § 1 pkt. 1 hvílir á »Ejerne og Brugerne af Jordegodset i hver Bygd« at »opsøge de Ravnereder, der findes i Bygden, og ødelægge Ravnens Yngel«. Frammanfyri er greitt frá grundgeving lögtingsins (og ríkisdagsins). Eingin ivi man vera um, at henda skylda er bert hjá markatalinum í bygdini, og bert hjá honum, sum eigur í haga, smbr. § 2 pkt. 3. Hagaleysur bœur og traðir hava onga skyldu at søkja ravnin. Nýtir eigarin ikki sjálvur jørð sína, er skyldan hjá honum, sum hevur hana í hondum; ognarmaðurin man tó helst hava ábyrgd fyri vansketni hjá upp-

1) R. T. A. 1891/92 teigi 3066.

sitaranum fyri skyldur, sum lógin ásetir, smbr. N. L. 3—21—2, men soleiðis er tað tó neyvan við almennari jørð, smbr. aðalregluna í jarðarlógini frá 24. mai 1937 § 28, stk. 1.

Tann her nevnda skylda er at søkja ravnareiðrini og oyða ungarnar. Í upprunaliga uppskotinum hjá løgtingsnevndini var skyldan bæði at oyða ungar og egg, men skyldan at ræna eggini fall burtur, við tað at tað er royndur lutur, at ravnurin verpur aftur, tá ið eggini verða rænd¹⁾. Skyldan er sett sum ein arbeiðsskylda, ið liggur á øllum »i Forhold til det Marketal han ejer eller bruger i Bygdens Hauger«, § 2, pkt. 3, smbr. § 29, stk. 2 í hagalógini. Tað eru røktingarmenninir, sum boða til arbeiðis — § 2, pkt. 1 og 2 — men tá ið allir hagarnir í bygdini hava hesa skyldu í felag, skal eftir § 1, pkt. 2 verða valdur ein eftirlitsmaður, og hann avgerð, hvussu nógvir mans skulu nýtast, og hvørjir, ið mæta skulu í hvørjum einstøkum føri, og hevur hann soleiðis at ansa eftir, at arbeiðið verður býtt teirra millum eftir markatali, smbr. § 2, pkt. 2—3. Um hetta var sagt í uppskotinum hjá løgtinginum, at arbeiðið »skulde udføres som andet Arbejde Haugen vedrørende efter Omgang blandt Ejerne og Brugerne«. Í einum av broytingaruppskotunum, sum lögð vórðu fram á ting, stóð, at avgjørt skuldi verða á grannastevnu, hvussu arbeiðið skuldi verða gjørt, men tað var hildið vera betur at seta reglur um hetta í sjálva lógina, men harvið er tó ikki sagt, at ikki kunnu verða gjørdar reglur — innanfyri lógarinnar mark — við grannastevnusamtykt um, hvussu arbeiðið skal verða gjørt.

Standast serligar útreiðslur av at søkja ravnin, mega tær verða álíknaðar eftir markatali. Undir løgtingsviðgerðini var talað um, hvør skuldi fáa línur til vega at søkja ravnin við, men hildið var, at einki skuldi koma við í lógaruppskotinum um hetta, tá hetta ongan týðning hevði í teimum bygdum, sum áttu fuglabjörg, tí har mundu vera línur

1) R. T. A. 1891/92 teigi 3065.

til taks; annars mátti henda skylda hvíla á bygdini eftir markatalinum.

»Viser nogen sig forsømmelig ved Arbejdets Udførelse« kann eftirlitsmaðurin eftir § 2, pkt. 4 »paa hans Bekostning lade hans Andel udføre ved andre«. Eftir upprunauppskotinum var tað ein treyt, at tann vansketni »uagtet gentagen Tilsigelse« ikki møtti rættstundis, men henda treyt kom ikki við í lógina. § 31 í hagalógini um boðan til hagaarbeiði kvøldið fyri gildir nú um hetta.

Tær útreiðslur, sum staðist hava av, at eigari ella ein, ið hevur jørð í hondum, ikki hevur gjørt sína skyldu at vera við til »Ravnens Søgning«, kunnu innheintast við panting, smbr. § 4. Eftir upprunauppskotinum skuldi eftirlitsmaðurin »ved Henvendelse til Søjdemændene for en Hauge foranledige, at der paa Samretten — eller dér, hvor den eventuelle Deling finder Sted — under Haanden bliver bortsolgt saa meget af den paagældendes Uld eller Slagt, at Beløbet dermed bliver dækket«¹⁾, men henda fyriskipan, sum hevur fyrimyndir heilt aftur til løgtingssamtyktina frá 2. august 1659²⁾, var broytt til regluna um panting. Ikki er loyvt at panta, fyrrenn 6 vikur eru farnar, eftir at goldið skuldi verið, smbr. § 4 og lóg nr. 40 frá 30. mars 1894 § 1 nr. 5. Frestin man ikki taka við, fyrr enn prógvað er, at hin vansketni er kravdur eftir peninginum.

Hesin áðurnevndi eftirlitsmaður verður valdur á granna-stevnu. Hann verður valdur eftir markatalinum, smbr. § 1, pkt. 2; hetta hava menn hildið vera beinast, tá ravnurin eisini verður søktur eftir markatalinum³⁾. Allir eigarar og brúkarar í haganum hava skyldu at taka við vali og at vera eftirlitsmenn í minsta lagi 3 ár, smbr. § 1, pkt. 3. Verður

¹⁾ Løgt. 1890 bls. 72.

²⁾ Tingb. II bls. 178, har nevnt verður, at um onkur ikki gjørdi sína skyldu viðvíkjandi fjallgongu, kundu hinir eigararnir »annamme for Fieldgangen om Vaaren af Ulden og om Høsten af Skuren«.

³⁾ Løgt. 1890 bls. 71.

eingin eftirlitsmaður valdur, setir sýslumaðurin hann — § 1, pkt. 4 — men ein fyrirtreyt fyri hesum má kortini vera, at ravnur eigur í haganum; soleiðis var á grannastevnu 20. februar 1893 í Kollafirði og 6. mars 1893 í Havn og Hoyvík eingin eftirlitsmaður valdur, og var orsøkin tann, at ravnur ikki átti í hesum bygdum, og sýslumaðurin helt onga grund vera at seta eftirlitsmann.

Eftirlitsmaðurin hevur ikki aðra skyldu enn at fáa menn at søkja ravnin, tá røktingarmaður kemur við áheitan um tað. Eftir § 2 stk. 1 skulu seyðamenninir ansa eftir »om nogen Ravn yngler i Haugen eller i noget til samme stødende Bjerg«, og, um so er, at siga eftirlitsmanninum frá hesum. Í løgtingsálitinum til § 2¹⁾ stendur týðuliga, at røktingarmaðurin skal boða eftirlitsmanninum frá, so hann fær menn at søkja ravnin, og at eftirlitsmaðurin einki hevur at gera, um tilík fráboðan ikki kemur.

Ein tilík fráboðan nýtist ikki bert at koma frá røktingarmonnum í tí haga, har ravnurin eigur. Ein og hvør seyðamaður, ið »formener, at Faarebesætningen i den Hauge, han røgter, lider Skade af Ravne, der yngler i en andens Hauge eller i noget til samme stødende Bjerg«, skal eftir § 3, pkt. 1 venda sær til eftirlitsmannin í tí bygdini, »der snarest muligt drøfter sagen med den paagældende Hauges Søjdemænd«.

Tað sær út at vera munur á eftirlitsmansins skyldum í hesum her nevndu førum. Um røktingarmaðurin meldar, at ravnur eigur í haga hansara, skal eftirlitsmaðurin fáa menn at søkja hann, smbr. § 2, pkt. 2, men um aðrir melda, skal hann tosa við røktingarmenninar í tí haganum um málið. Í royndum er tað eisini í hesum føri skylda at søkja ravn. Tí um eftirlitsmaðurin — eftir at hava tosað við røktingarmenninar í tí haganum um málið — gevur *annaðhvørt* tey boð, at ravnurin ikki bølir í hansara haga, *ella*, at ravnurin hevur verið søktur, menuttan úrslit, *ella*

¹⁾ L. c.

8 dagar ganga¹⁾ frá fráboðanini og hann letur hann ikki søkja, er eftir § 3, pkt. 2 »enhver, der formener sig brøstholden, berettiget til efter forudgaaet Anmeldelse til vedkommende Søjdemand at lade Ravnens søge«. Hildið var, at neyðturviligt var, at hava hesa fyriskipan, tí sum áður sagt, ravnurin ger sjáldan skaða í tí haga, har hann hevur reiður²⁾. Hann, sum av sær sjálvum søkir ravnin, hevur eftir § 3, pkt. 3 rætt til endurgjald uppá 2 kr. fyri hvønn mann, sum hevur verið við; tað er tó ein treyt, at hann »finder Ravnens og dræber Ynglen«, og skal tað prógvast við at hava ungarnar við til sýslumannin, og er ivi um, um tað er prógvað til fulnar, í hvørjum haga reiðrið er funnið, og hvussu nógvir mans nýttust at fara at søkja ravnin, tekur sýslumaðurin avgerð, smbr. § 3, pkt. 4–5. Tað er løgmlaráðið, sum er komið við hesum reglum, at sýslumaðurin kann taka avgerð í hesum ivasurningum³⁾, men hóast orð løgmlaráðharrans, tá málið varð viðgjørt, kundu bent á, at tað skuldi verða avgjört frammanundan, hvussu nógvir mans skuldu við⁴⁾, kann neyvan, so sum lógin er orðað, vera ivi um, at her er hugsað um, at tá endurgjaldskrav er sett fram, verður tviðráttur, um ov nógvir hava verið við. Metingina hjá sýslumanninum um, hvussu stór manningin átti at verið, kann rætturin helst einki gera við. Eftir § 3, pkt. 6 skal samsýningin verða goldin eftir markatali av eigarunum og brúkarunum í høgunum í tí bygd, har reiðrið varð funnið, og tað liggur á eftirlitsmanninum, at samsýningin verður goldin innan 3 mánaðir, eftir at ravnurin var rændur.

1) Løgtingsins uppskot hevði onga frest, men løgmlaráðið helt, at frest mátti vera og setti hana til ein mánað (R. T. A. 1891/92 teigi 3068). Tá henda frest var hildin at vera ov long, tí ungarnir kundu vera floygdir, áðrenn frestin var farin, varð hon sett til 8 dagar, smbr. R. T. L. 1891/92 teigi 209 og 372.

2) Løgt. 1890 bls. 72.

3) R. T. A. 1891/92 teigi 3068.

4) R. T. L. 1891/92 teigi 210.

Samsýningin kann innheintast við panting smbr. § 4.

Brot á lógina verður sektað smbr. § 5. Sum dømi um hvat sektað verður fyri, nevnið løgtingsgreinargerðin¹⁾ *ræktingarmann*, ið »bevislig er vidende om, at en Ravn yngler i hans Hauge«, og ikki melder tað til eftirlitsmannin, og *eftirlitsmann*, sum »uagtet sket anmeldelse for sømmer at lade Ravnene søge«. Tað man neyvan vera meir, ið revsast kann fyri, um ikki verður gjørt sum lógin ásetir, tí hann, sum ikki ger sína arbeiðsskyldu at søkja ravnin, kann bert fáa endurgjaldsskyldu eftir § 2, pkt. 4, og hann, ið fer eftir ravnin í fremmandum haga og ikki lúkar treytirnar eftir § 3, verður sektaður fyri ólógliga hagagongd eftir § 41 í hegnlóginum, men ikki eftir § 5 í ravnalóginum. Málini verða viðgjørd av sýslanna politirættum og kunnu síðani skjótast inn fyri yvirpolitirættin, haðani tey ikki kunnu fara longur.

Tað sæst lítið til, at lógin frá 11. mars 1892 hevur havt stórvegis týdning. Einkin mál hevur verið við yvirpolitirættin um brot á lógina. Í løgtingstíðini verður mál umrøtt viðvíkjandi manni, ið vil hava samsýning fyri at hava skotið ein ravn, »der gennem flere Slægtled har haft Ophold ved Akraberg«; tingið vísti á, at hagarnir har í samsvar við ravnalógina »mulig kan have en vis Forpligtelse til at yde Andrageren Erstatning, hvis han da har udført en fortjenstfuld Gerning ved at skyde Ravnene«²⁾. Rættarmál um endurgjald sæs ikki at hava verið, og møguleiki mundi ikki verið at framt tilíkt mál, uttan so treytirnar í § 3 í lóginum vóru loknar.

At lógin hevur havt lítlan týdning sæst kanska best av tí, at hildið varð fram, eftir at hon var komin í gildi, at lata samsýning fyri ravn- og krákunev. Tær samsýningar, sum ásettar vórðu í 1890, vórðu í 1905 hækkadar til 30 oyru fyri ravnnevið og 10 oyru fyri kráku-

¹⁾ Løgt. 1890 bls. 72.

²⁾ Løgt. 1923 bls. 112 og skjal 18.

nevið¹⁾). Men longur vildu menn ikki fara. Soleiðis varð í 1906 umsókn um samsýning noktað fyri »Virksomhed ved Udryddelse af Ravne i Faarebrugets Interesse«²⁾, og eitt uppskot, sum kom í 1915 um at oyða ravn og kráku við eitri, varð ikki samtykt³⁾. Orsakað av teimum hækkandi prísnum á patrónum vóru samsýningarnar í 1937 hækkaðar til 1 kr. fyri ravnsnevið og 30 oyru fyri krákunevið⁴⁾. Í umsóknini til tingið um hækkanina sigur Føroya Búnaðarfelag, at ravnalógin »tykist ikki at hava stóra ávirkan og er, so vilt vit vita, fægstu staðni brúkt«.

Í 1950 kom uppskot um, at givnar skuldu verða 2 kr. fyri nevið á fiskimása, likku, skatúmása⁵⁾, kjógva⁶⁾ og

1) *Løgt. 1905 A.* bls. 27–29 og *B.* bls. 185 (b).

2) *Løgt. 1906* bls. 254–55 (11).

3) *Løgt. 1915* bls. 181–83. Longu undir viðgerðini í 1905 var henda hugsan víst burtur.

4) *Løgt 1937* bls. 128–29.

5) *Larus canus* er tað latínska navnið á skatúmása ella skatu. Hesin másin líkist fiskimásanum nógv, men hann er eitt sindur minni (41 cm). Hann er heldur nýkomin í fuglalívið í Føroyum. *Müller* (bls. 65) sigur, at hann sæst av og á um várið, og at hann hevur sætt hann fleiri ferðir. Hann er fyrstu ferð sæddur at eiga við Kaldbaksvatn í 1890 (*Erik Petersen 1950* bls. 349). Seinri fór hann at reiðrast aðrastaðni, t. d. við Toftavatn (*Salomonsen 1935* bls. 99 smbr. bls. 250). Eftir kríggið hevur hann nørt seg heilt nógv og eigur nú nógvastaðni í bølum við vøtn, og sæst heilt ofta sum flytifuglur og vetrargestur í mánaðunum oktober–apríl (*Salomonsen 1958* bls. 60). *Mikkjal á Ryggi* skrivar um hann (1951 bls. 62): »Tað er eingin fagnaðargestur at fáa. Hann tekur egg og ungar frá øðrum hagafuglum; fram við lundaðrum jagstrar hann sildberan, til hann má sleppa sildini, og ikki er tað sørt, hann tekur av písum, fyrst tær koma út úr holuni«.

6) *Kjógvin* hevur tað latínska navnið *Stercorarius parasiticus*. Hann er longu nevndur hjá *Lucasi Debes* (3. útg. bls. 66), sum kallar hann »tru« ella tjóvin, »fordi han truer og stjælar maden fra andre fugle«. *Svabo* (bls. 42) sigur, at »den er Ritens og Tærnes Plagere; thi de maae tolde til ham af deres Fiskerie«. Sama sigur *Landt* (bls. 263–64) og *Müller* (bls. 64–65), ið annars leggur aftrat, at hann livir nakað sum skúgvurin, »kun at den ikke dræber andre Fugle«, og at eisini »Lunden maa afgive sin Fangst, naar Røveren træffer den paa sin Veie«. Í § 1,

kráku, og sum latin vórðu sýslumanni ella fútanum, men einki meira hendi við hesum uppskoti¹⁾. Harafturímóti fekk Føroya Búnaðarfelag við skrivi 31. august 1953 framt, at í øllum bygdam i Suðuroy — uttan á Nesi, har eingin ravnur búði — vórðu á grannastevnunum í 1954 valdir eftirlitsmenn sambært ravnalógina frá 1892. Flestustaðni varð eisini samtykt, at »de med søgning af ravnene forbundne udgifter fordeles paa samtlige hauger efter marketal«²⁾, men henda samtyktin nýttist ikki til, smbr. § 2, pkt. 3 í lógini.

Í mars 1958 legði landsstýrið fyri tingið uppskot um, at givnar skuldu verða 5 kr. sum samsýning fyri ravnsnevið og 1 kr. fyri krákunevið. Sagt varð í viðmerkingunum, at seinastu árin var næstan einki goldið eftir 1937-skipanini, men tá tað tykir, at ravnur og kráka »vil nærast í summum pørtum av landinum«, var tørvur hildin at vera á at hækka samsýningarnar³⁾. Uppskotið varð samtykt og staðfest sum løgtl. nr. 24 frá 24. apríl 1958. Men tingið var alsamt ímóti at geva loyvi at oyða kráku og ravn við eitri, soleiðis sum eisini uppskot kom fram um.

stk. 1 í uppskotinum, sum lagt varð fyri ríkisdagin, og sum seinri gjørdist uppiskoyti til veiðilógina (nr. 72) frá 7. maj 1881, varð skotið upp at friða »Struntjægeren (Tjegver)« eins og líkkuna frá 1. mars — 15. august (R. T. A. 1880/81 teigi 4313—14), men Müllers frágreiðing, sum eisini segði, hvørja nyttu líkkan gjørdi, var orsøkin til, at kjógvin ikki varð friðaður, sjá R. T. L. 1880/81 teigi 656, 659 og 778—79. Sambært uppskot frá tí stóru búnaðarnevndini (L. B. K. I bls. 306 § 17) varð hann kortini friðaður í veiðilógini frá 4. apríl 1928 § 18, seinasta stk. (hóast *Mikkjal á Ryggi* og *Jóannes Patursson* vóru ímóti friðing, sjá *løgt. 1927*, skjal 8, bls. 3 nr. 19). Hann er alsamt friðaður eftir galdandi veiðilóg. Sjá annars *Mikkjal á Ryggi 1951* bls. 65—66, har hann sigur, at kjógvin er »ein ræðuligur ránskroppur«.

¹⁾ *Løgt. 1950* bls. 142.

²⁾ Smbr. grannastevnuviðtøkur 26/1—1954 (Hvalba), 27/7—1954 (Trongssvágur), 28/1—1954 (Frøðbøur), 29/1—1954 (Famjin og Øravík), 1/2—1954 (Vágur), 2/2—1954 (Sumba) og 3/2—1954 (Porkeri og Høvi).

³⁾ *Løgt. 1957* bls. 234—35.

SUMMARY

The so-called *beak duty* was an obligation for all grown-up men in the Faroe Islands to deliver one beak of a raven (*corvus corax varius*) a year. The duty is mentioned as early as in Olaus Magnus (1555), who, to be sure, traces it to Iceland, and presumably it is of mediaeval origin. It was imposed for the purpose of reducing the damage caused to the stock of sheep by the ravens, which especially killed the young lambs. The payment of the beak duty had to be enjoined several times in the course of the 17th century and the beginning of the 18th century, whereupon detailed rules were laid down by Royal Ordinance of November 21, 1741. Pursuant to this ordinance it was possible in addition to beaks of ravens to deliver beaks of eagles (*haliaeetus albicilla*), of crows (*corvus cornix cornix*), and of blackbacks (*larus marinus*). The provision of the ordinance regarding the eagle was of little importance, this bird being already at that time extirpated as a breeding bird, and complete agreement does not seem to have prevailed as to the noxiousness of the crow and the blackback to the stock of sheep. Besides these birds, the great skua (*stercorarius skua skua*) is known to have been under the beak duty, which, to all appearance, contributed towards its almost complete extirpation so that a preservation of it had to be effected in 1897, with the result that the stock of this bird has increased again. Svabo suggested about 1780 that the lesser black-backed gull (*larus fuscus graellsii*) ought to come under the beak duty, too, but his proposal was not carried through. Besides, opinions differed on the noxiousness of this bird.

The beak duty was abolished by an Act in 1881, the opinion being that the system gave too much trouble and that it was not necessary any longer. The latter supposition was not right, however, and an awarding of prizes had to be introduced immediately, and it was also necessary by an Act of March 11, 1892 to put landowners under the obligation to seek out the nests of the raven and to destroy the brood. However, this act was never applied to any great extent, whereas the awarding of prizes has been maintained up to our time. At present small prizes are awarded for deliveries of beaks both of the raven and of the crow.

BÓKMENTIR

1. *Barfod, Knud*: Kragefugle (»Frem« D. II. bls. 202—10. Kbh. 1928 og »Faglig Læsning« nr. 98. Kbh. 1937).
2. *Biblia*: Kbh. 1961.
3. *Bruun, Daniel*: Fra de færøske Bygder. Kbh. 1929.
4. *Debes, Lucas Jacobsen*: Færøernes Beskrivelse. 3. udg. Tvn. 1950 v/ Einar Joensen.

5. *Djupedal, Reidar*: Jens Christian Svabo. »Varðin« XXXII. Tvn. 1957.
6. *Kommissionsbetænkningen 1709–10* v/ A. Degn, Tvn. 1934.
7. *Landt, Jørgen*: Færøerne. Kbh. 1800.
8. *Lagt.* = Løgtingstíðindi (1881, 1884, 1887, 1889, 1890, 1894, 1897, 1902, 1905, 1906, 1911, 1912, 1913, 1915, 1916, 1923, 1926, 1927, 1937, 1938, 1939, 1940, 1950, 1957).
9. *L. B. K. I* = Forslag og Betænkninger afgivne af Den Færøske Landbokommission nedsat i Henhold til Lov af 13. Marts 1908. Kbh. 1911.
10. *L. B. K. II* = Tillæg.
11. *Lockwood, W. B.*: The Faroese Bird Names. Kbh. 1961.
12. *Lorenzen, Poul*: »Vilde fugle i sogn og tro.«
13. *Magnus, Olaus*: Historie de gentibus septentrionalibus. Roma 1555. (Svensk oversættelse: Historia om de nordiska folken. Stockholm 1909–25 med kommentarbind 1951 v/ John Granlund).
14. *Matras, Chr.*: Stednavne på de færøske Norðuroyar. Kbh. 1933.
15. *Matras, Chr.*: Hvat er íslenska orðið naumur? »Fróðskaparrit« II, 1953, bls. 20–27.
16. *Nolsøe, Páll*: Nevtollurin. »Varðin« bd. XXXI bls. 36–37.
17. *Patursson, Sjørður*: Seyðurin. Tvn. 1948.
18. *Patursson, Sverri*: Fuglameingi er landsvirði. Tvn. 1948.
19. *Petersen, Erik*: Dyrelivet paa Færøerne. (»Livet paa Færøerne.« 1950 bls. 343 v.f.).
20. *Poulsen, Jóan Chr.*: Føroysk orðafelli og orðtøk. Tvn. 1958.
21. *Rasmussen, Rasmus*: Føroysk Plantunøvn. Tvn. 1950.
22. *Rasmussen, Rasmus*: Føroya Flora. 2. útg. Tvn. 1952.
23. *R. T. A.* = Rigsdagstidende. Tillæg A. (1852, 1880/81, 1891/92, 1897/98).
24. *R. T. F.* = Rigsdagstidende. Folketingets Forhandlinger. (1880/81, 1891/92, 1897/98, 1902/03).
25. *R. T. L.* = Rigsdagstidende. Landstingets Forhandlinger. (1880/81, 1891/92, 1927/28).
26. *á Ryggi, Mikkjal*: Fuglabókin. Tvn. 1951.
27. *Salomonsen, Finn*: Aves. »The Zoology of the Faroes« III, 2. Kbh. 1935.
28. *Salomonsen, Finn*: Fuglar. »Føroyar« I, bls. 45 v.f. Kbh. 1958.
29. *Svabo, J. Chr.*: Indberetninger fra en Reise i Færøe 1781 og 1782. v/ N. Djurhuus. Kbh. 1959.
30. *Tarnovius, Thomas*: Færøers Beskrivelser v/ Håkon Hamre. Kbh. 1950.
31. *Tingb. II* = Løgtings- og Vártingsbók 1655–66 v/ Einar Joensen, Tvn. 1958.
32. *Tingb. III* = Løgtingsbókin 1666–77 v/ Einar Joensen. Tvn. 1961 v.f.
33. *Williamson, Kenneth*: The Atlantic Islands. London 1948.
34. *Østberg, Kristian*: Norsk Bonderet. III. Hamar 1922.